

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

EN STYRMANDS SELVBIOGRAFI

Af Gunde Pedersen

EN STYRMANDS SELV BIOGRAFI

Historisk Samfund for Ribe Amts Smaaskrifter . Nr. 3

EN STYRMANDS SELVBIOGRAFI

Af
Gunde Pedersen

UDGIVET AF
HISTORISK SAMFUND FOR RIBE AMT
VARDE 1964

1. Udgave udkom 1913 under Titlen: En Selvbiografi. Af forhv. Styrmand og Strandfoged Gunde Pedersen. Grærup. 1911.

Da denne lille Bog giver et livfuldt og selvstændigt Bidrag til »Vor Vesteregn«s Historie og stadig er læseværdig, har Historisk Samfund vedtaget at udsende den påny. Vi takker Styrmandens Barnebarnsbarn, Ingeniør Gunde Pedersen, San Francisco, U.S.A., for Tilskud til Udgivelsen. Ligeledes takker vi H. K. Kristensen, der har forestaaet Udgivelsen, skrevet Forordet og forsynet Biografien med Noter.

Frifelt, Ølgod, August 1964.

Salomon J. Frifelt.

2 4 3 3 KH

FORORD

Forfatteren af denne Selvbiografi tilhører baade paa fædrene og mødrene Side gamle ansete Bondeslægter. Gunde Pedersens Fader, Peder Gundesen (1806-1890), hørte til en Slægt, der gennem 400 Aar, rimeligvis endnu længere, har haft Hjemsted i Kjelst inderst inde ved Ho Bugt og i denne lange Periode kun een Gang skiftet Gaard i Byen. Sagnet siger forøvrigt, at Slægten nedstammer fra tre norske Brødre Thue, Thor og Boje, som engang skulde være strandet der paa Kysten. Endnu den Dag i Dag er der Slægtsmedlemmer, der bærer disse Navne, i alt Fald det første og det sidste. Om Sagnet iøvrigt taler sandt kan ikke bevises.

Peder Gundesens Fader — den Bedstefader, som omtales i Biografien — var en meget betydelig Mand. Foruden at være Gaardmand var han Lærer ved Kjelst Skole, men det, der gjorde ham mest navnkundig, var dog den Døvstummeskole, han oprettede i sit Hjem. Blandt hans 13 Børn var to døvstumme. Det gav Anledning til, at han tog denne Undervisning op og lavede sin egen Metode. Kunne hans Undervisning end ikke staa Maal med den kort før oprettede Kgl. Døvstummeinstituts, var den dog en umaadelig Hjælp for døvstumme paa Egnen. Den bragte ham endog selve Kongens Paaskønnelse, idet Frederik VI 1827 skænkede ham 100 Rdl. Sølv til hans egne Børns videre Uddannelse. Man har sagt om Gunde Thuesen,

at ingen Bestemmelse af nogen Betydning blev taget i Billum Sogn, uden han og Stænderdeputeret, Kromand Peder Jakobsen først var spurgt.

Gunde Pedersens Moder, Maren Hovgaard Nisdatter (1805-1883), tilhørte de sønderjyske Slægter Gott (Godt) og Hovgaard, men ved Tidernes Ugunst var det gaaet stærkt tilbage for hendes Forældre.

Efter at Gunde Pedersen havde opgivet Søfarten og var blevet Landmand, gjorde han sig snart bekendt paa Eggen som en »Tusindkunstner«. Han var saa haandsnild og havde Indsigt i mange forskellige Slags Arbejder. Ogsaa Pennen magtede den gamle Sømand.

Han døde den 1. Juni 1917.

Da Gunde Pedersen i 1913 udsendte Bogen, var den trykt i Varde i J. Petersens Bogtrykkeri i et stærkt begrænset Oplag, og den kom ikke i Boghandelen. I lang Tid har Bogen ikke været til at opdrive.

H. K. Kristensen.

Da jeg nu snart har naaet mit 80de Aar, har jeg besluttet at nedskrive en Del af mine Livserindringer, som jeg formener kan have nogen Interesse, ikke alene for min nærmeste Slægt og Venner, men ogsaa i nogen Maade kan tjene til Bedømmelse af en svunden Tid, der i mange Henseender var vidt forskjellig fra de Forhold, hvorunder vi nu lever. Jeg vil dele dem i 4 Afsnit, nemlig *min Barndom*, *min Ungdom*, *min Manddom* og *min Alderdom*, og skal da, som naturligt er, begynde med

min Barndom.

Jeg er født den 7. Oktbr. 1831 af meget fattige Forældre i Stenderup, Østerlinned Sogn, idet min Fader, der stammede fra Billum, kom til Sønderjylland som Bondekarl og giftede sig med min Moder, der tilhørte en gammel, anset Slægt, som det efterhaanden var gaaet tilbage for. En Maaned gammel blev jeg døbt i Sognekirken og fik Navnet *Gunde Pedersen Kjelst*, det sidste efter min Faders Hjemsted, hvilket var ret almindeligt den Gang, da man ikke havde saa let ved at faa Navneforandring som nu. At jeg havde dette Efternavn, har imidlertid ikke været kendt, eller i hvert Fald været forglemt selv af mine nærmeste, men er nu tilfældigvis bleven opklaret ved en Arvesag efter en 95-aarig Moster, som for faa Aar siden døde paa Graa-
sten Slot, hvor hun i sin Ungdom havde været Kokke-

pige, og hendes Mand Kusk for Hertugen paa Avgustenborg, indtil 3-Aars Krigen brød ud. Senere kom han til Graasten nærmest som Slotsforvalter og hun som Husholderske.

Kort Tid efter, at jeg var døbt, sagde mine Forældre Farvel til Sønderjylland og rejste til Dyreby i Henne Sogn, hvor min Bedstefader, der var Gaardejer i Kjelst og Døvstummelærer, havde købt en lille Husmandslod til dem. Det var lidet lystelige Kaar, som her ventede; Jorderne var magre og elendigt dyrkede, Bygningen forfalden, og det Hele, der foreløbig kunde holdes, var en Ko og et Par Faar; deres hele Kapital var desuden kun 5 Rdl. Min Bedstefader havde ikke Raad til at støtte dem yderligere, og Kredit kunde de — ukendte som de var — vanskeligt faa. Dertil kom, at min Fader som ung Mand blev udtagen til Soldat og i 2 Aar maatte aftjene sin Værnepligt som Kyradser i Horsens og senere gentagne Gange gøre længere Mønstringer; men den Tid hørte dog til hans stolteste Minder, som han vidste at fortælle om endnu i sin høje Alder, og især kunde han harmes, naar han hørte om Nutidens blødagtige Ungdom, der ytrede Skræk for at komme i Trøjen. »Nej«, sagde han da, »I skulde have været Kyradser i Horsens, saa skulde I have lært, hvad det vil sige at være Soldat«, hvorimod Nutidens Militærvæsen for ham stod som det rene Legeværk. Men uagtet det altsaa syntes, som om der kun ventede mine Forældre den yderste Fattigdom, saa tog de begge fat med Lyst og Energi, og det lykkedes dem da ogsaa forholdsvis endog ret hurtigt at arbejde sig op.

Fra min første Barndom har jeg selvfølgelig ikke andre Erindringer, end hvad min Moder har fortalt mig, f. Eks. at jeg ikke sjældent fik en korporlig Revselse af min Fader, naar han hørte, at jeg bad om et Stykke Brød mellem Maaltiderne. Forøvrigt skal jeg

have været en ret livlig og opvakt Dreng, der som Dreng flest nok kunde lave Spilopper og ikke i nogen Retning stod tilbage for mine jævnlige i den fattige Husmandsby. Det første, jeg husker, var, at vi havde en Vædder, som døde af Nærings sorg. Den var kommen »paa Græs«; men da der neppe var en Pil at opdrive, og det desuden var bidende koldt i det tidlige Foraar, lagde den sig i en Grøft, sagde Farvel paa sin Vis og tog Afsked med Verden, saa da min Moder paa mit Raab om Vædderens Underlighed kom til, kunde hun som Nutidens Læger kun »konstatere«, at Vædderen var død. Ligeledes husker jeg et Aar, vi havde en stræng Vinter med megen Sne, saa Vinduerne ikke var tæt op i lange Tider. Værelset laa mod Nord, og Moder beklagede sig over, at vi ikke kunde se ud. Fader sagde da, at det skulde han snart skaffe Raad for, og saa tog han et gammelt Potteskaar, lagde Gløder deri og satte det under Ruderne, hvorpaa han forsvandt; men dette Fyrværkeri havde nær kostet min Moder og mig Livet; thi da han kom tilbage, var vi begge næsten bevidstløse, uden at vi havde mærket noget som helst. Der havde nemlig udviklet sig Svovldampe af Gløderne, hvilket Fader straks opdagede og fik Ilden fjernet, hvorefter vi hurtigt kom til os selv igen uden at spore videre Ulæmper deraf.

I Dyreby boede vi i 7 Aar, og i den Tid fik vi en Ko mere; men Fader sagde altid senere, at det var en rar Ejendom, fordi man der kunde hjælpe sig med et Tøjrehul hele Sommeren, da der var lige meget Græs, enten man flyttede Køerne eller ej. Det vil altsaa let kunne forstaaes, at Føde og Klæde kunde ikke skaffes paa Ejendommen alene. Fader maatte ud for at skaffe det daglige Brød. Om Foraaret fiskede han fra Nyminde Gab, hvor der den Gang ikke var saa store Besværligheder med Indsejlingsforholdene som nu, og

hvor der foruden ikke liden Skibsfart var op til 30 Baade med 5 à 6 Mands Besætning, som forsynede ikke alene Kystboerne, men Sognene langt ind i Landet med Fisk.¹⁾ For dette besværlige Arbejde, der under pludselig opstaaende stærk Vestenvind var højst farefuldt, fik han 20 Rdl. og al den Fisk, vi behøvede, vel at mærke paa egen Kost. Om Sommeren gik han paa Daglejer-Arbejde; men Fortjenesten var ogsaa her ringe, thi Strejke fandt man dengang ikke paa, og om Vinteren var den endnu mindre. En Specie eller 4 Kr. var alt, hvad han kunde faa for at tærskes en almindelig Gaardmands Korn af; men det forstaaer sig, saa fik han jo da ogsaa Føden i den Tid.

Min Moder spandt Garn for Folk næsten baade Dag og Nat; hun blev ofte ved til Midnat og stod atter op Kl. 3 i Vintertiden, naar hun havde travlt; men de fik da ogsaa Gælden paa Ejendommen betalt og 25 Rdl. paa Kistebunden, hvilket gav Mod, saa de begyndte at tænke paa Forandring af Bopæl. De solgte saa Ejendommen ved Efteraarstid og lejede et lille Værelse med Køkken, som Moder og jeg flyttede ind i, medens min Fader rejste til Pelvorm²⁾ for at tærskes, og hvor han kunde hente sig en forholdsvis god Løn. Henimod Jul kom han tilbage, og Juleaften blev fejret under sædvanlig Festlighed med Fisk og Kartofler; men det var der jo nu alligevel ikke saa meget ved, da Spisesedlen ogsaa til hver Dag lød paa Fisk og Kartofler, skøndt jeg nok troer, at Julen var højtideligere i denne Fattigmands Hytte, end den nuomdags er i mangen en Rigmands Bo.

I den Tid vi boede i Lejehuset, paadrog jeg mig en Brokskade ved at springe af en Vogn, da jeg gerne vilde køre med Ejerens Søn; men heldigvis havde man dengang nok af kloge Koner, hvem Lægerne ikke var saa stærkt paa Nakken som nu om Stunder. En saadan tog mig under Behandling, og efter at have ligget

i Sengen 3 Dage var jeg saavidt restaureret, at jeg med Forsigtighed kunde færdes baade ude og inde, og i Løbet af kort Tid var jeg ganske helbredet og har ikke haft Mén deraf siden. Dette skal dog ikke være nogen Anbefaling for kloge Koner i Almindelighed, skøndt der ikke kan være Tvivl om, at de i mange Tilfælde har gjort Nytte.

I de omtalte 7 Aar var jeg ene Hane i Kurven; men saa 1838 sidst i Novbr. kom der en ny Verdensborger i Form af en Broder,³⁾ og saa blev Familien for stor til Lejehuset, hvorfor jeg efter Nytaar blev sendt til min Bedstefader eller vel nærmest til min Farbroder *G. Gundesen*,⁴⁾ som havde overtaget min Faders Fødeggaard i Kjelst. Der kom jeg ofte paa ulovlige Veje eller for nær Vandpytter, hvilket jævnlig indbragte mig en Overhaling af Bedstefader, idet han udbød: »Jeg skal missind klø Dig«, som var hans Maade at opdrage paa. I Løbet af Vinteren købte min Fader saa Ejendommen her i Grærup, som siden har været vor fælles Hjemstavn, og hvorfra jeg nyder min Aftægt. Den gav han 100 Rdl. mere for end den, han solgte. Her var dog kun to magre Køer og en daarlig Bygning med opklistrede Vægge af Ler og somme Steder af Klyne og Ler, men Jorderne var noget bedre, og saa flyttede de hertil den 1ste April 1839, hvorefter jeg atter kom hjem til den Fædrene-Arne. Min Fader blev imidlertid ved at fiske fra Nyminde og min Moder at spinde, naar hun havde Lejlighed. Og nu var Tiden kommen, at jeg skulde i Skole; men jeg var heldigvis ikke nogen ren Sinke, thi Fader, som efter Datids Forhold var ret oplyst, holdt stærkt paa, at jeg skulde stove og stove, indtil jeg kunde læse nogenlunde korrekt i min Bibelhistorie, en Metode, hvis Fortrinlighed han havde faaet indprentet af sin Fader, der var Lærer⁵⁾ ved en Skole i Kjelst om Vinteren og gik paa Omgang med Kosten blandt Bønderne, som da var

Skik og Brug. Desuden havde han selv faaet Lov til at undervise sine to døvstumme Børn og blev siden en ret anset Døvtummelærer.

Som sagt, jeg begyndte at gaa i Skole i Børsmose, som ligger en halv Mil herfra. Skolen var en ussel Rønne med blyindfattede Vinduer, og Læreren var en Hr. Husted⁶⁾ fra Vrøgum, der senere blev Degn i Fælding. Undervisningen bestod i Læsning, Skrivning og Regning samt i udenads Læsning af Luthers Katekismus. Skrivningen foregik paa den Maade, at vi havde et Brædt med Sand, hvori vi skrev. Naar Sandet var fyldt med Bogstaver, havde vi en Skyder til at jævne det, hvorefter der begyndtes forfra. Saaledes gik et Par Aar i den samme Skole med den samme Lærer; men saa blev der bygget en ny og mere tidssvarende Skole, men desværre kom der ogsaa en anden Lærer, og saa gik det tilbage istedetfor fremad, hvilket var saa meget mere kedeligt, som jeg nu var bleven ældre og godt kunde lære Noget. Den ny Lærer var en Husmand med god Oplysning, men ingen Forstand paa at lære fra sig, hvorimod han havde udmærket Greb paa at bruge Tampen, saa det var ikke sjældent under Skrivetimerne, at han gik hele Rækken igennem med den, og hvad Lektierne angik, havde vi den ene Dag hele Lærebogen og den næste hele Bibelhistorien, saa vi maatte opgive det hele som ganske haabløst. Følgen deraf var tillige, at vi Drengene blev ganske uregerlige og vilde ikke finde os i hans uforstandige Adfærd. Forøvrigt var min Fader ogsaa haard; han var ikke tilfreds med, at jeg intet lærte, og var tilbøjelig til at give mig Skylden, naar noget var forkert, og en korporlig Revselse var altid Følgen deraf.

Paa denne Maade gik der atter to Aar, saa fik vi igen en anden Lærer, en Hr. Bruun,⁷⁾ som senere blev Degn i Aal, og saa fik Piben en anden Lyd. Saa maatte vi til at skrive A B C ligesom Begyndere, og Revsel-

sen blev ogsaa en anden; thi naar vi havde forset os, hvilket vel nok ikke skete saa sjældent i Begyndelsen, maatte vi hen at staa ved Dørstolpen med opstrakt Arm og en Lineal i Haanden, og var det rigtig slemst saa uden for Yderdøren i samme Stilling lige ved alfar Vej for at true ad de Vejfarende, som kom forbi. En saadan Stilling satte os i Respekt, og saa fik vi da samtidig noget lært, idet Hr. Bruun var en meget samvittighedsfuld Mand. Senere oprettede han en Aftenskole for den konfirmerede Ungdom; den søgte jeg et Par Vintre med godt Udbytte, saa da jeg den første Søndag i Marts 1846 blev konfirmeret, stod jeg blandt de fremmeligste, hvad mine Skolekundskaber angik, og hermed slutter jeg saa Beretningen om min Barn- dom, men maa dog endnu tilføje et Par Ord for min Broders Vedkommende.

Han blev naturligvis døbt i Henne Kirke, saavidt jeg husker enten Jule- eller Nytaarsdag, og fik Navnet *Niels Pedersen Kjelst* efter vor Bedstefader i Sønder- jylland, og da han kom saa vidt, at han skulde lære at stave, blev jeg hans første Lærer, idet jeg var over 7 Aar ældre end han; men det var ikke altid, han vilde lystre mig, og saa tog jeg ham undertiden i Totterne. Hr. Niels meldte mig da som Regel til højere Ved- kommende, og saa gik det ud over min syndige Krop, hvad der vel ikke var saa meget at sige til; thi han var jo »Barnet«, som der særlig skulde fredes om. Men Fornøjelse havde jeg dog af mit Arbejde; thi da han var henved 9 Aar og en Tid havde gaaet i Skole hos Hr. Bruun, fremviste en Vinterlærer fra Holmsland sine Konfirmandskriveprøver for Fiskerne ved Ny- minde. Prøverne blev almindeligt roste; men med Et udbryder min Fader, at han dog havde en Søn, som endnu ikke var 9 Aar, der skrev mindst lige saa godt, hvilket han vilde vove en Specie paa. Herover blev Læreren højlig fornærmet og satte en Specie imod.

Min Fader skrev saa hjem til Lærer Bruun og fortalte ham Begivenheden, idet han samtidig bad om en Prøveskrift fra Drengen, behørig attesteret, ogsaa hvad Drengens Alder angik. Hr. Bruun var selvfølgelig meget stolt over Anmodningen, som blev efterkommet paa det nøjagtigste. Fiskerlejets Beboere blev nu samlet til Bedømmelse, og Resultatet blev, at min Broder vandt Prisen; men var Læreren ikke arrig før, saa blev han det nu, da Skam og Skade for ham fulgtes ad.

Jeg vil nu gaa over til at fortælle lidt om

min Ungdom.

Den 1ste Oktbr. 1846 kom jeg ud at tjene hos en Gaardmand her i Grærup og skulde have 6 Rdl. eller 12 Kr. i Løn for et Aar. Tjenesten var lidt stræng, især om Foraaret, idet Bønderne langs Kysten fiskede fra April til Midsommer; thi da maatte jeg op om Morgen Kl. 1, 2 eller 3, efter som Flodtiden passede, for at vandre den lange Vej til Sydsiden af Ho for at hente Agn eller Orm til Fiskekrogene.⁸⁾ Naar jeg saa kom hjem og havde faaet noget at spise, maatte jeg paa Lyngheden og ud i Klitterne til Faarene. Dermed gik Formiddagen; men efter Middag og en lille Søvn maatte vi begynde forfra, hvilket kunde vare over 14 Dage i Træk; men det var jo da heller ikke værre for mig end for andre unge Mennesker, der maatte arbejde paa lignende Vis, og saa var der heller ikke saa lidt Lystighed iblandt, eftersom vi undertiden kunde være en Snes eller flere i Flok og Følge, eftersom der den Gang, i Modsætning til nu, var Liv i Fiskeriet paa Kysten.

Min Attraa stod imidlertid ikke til Landvæsenet, hvorimod Sølivet stod for mig som særlig attraaværdigt, og det var allerede i mine Drengaar en stor Fornøjelse, naar jeg blev sendt til min Fader ved Nymin-

degab med Æg, Brød og Smør, at se og komme ombord i de smaa, norske Slupper, der bragte Tømmer til Forretningerne ikke alene ved Gabet, men ogsaa op i Fjorden til Ringkøbing. En Spore var det derhos, at her ved Gabet var mange flot udhalede Søfolk, som havde det mere rigeligt med Mønt end Landboerne. Imidlertid var det slet ikke saa let for mig at komme til Søs, da jeg var indskreven i Landrullen; men efter mange Bønner fik jeg dog min Fader overtalt til at skaffe mig et Interimspatent, der skulde forevises Lægdsmyndighederne ved mit 22de Aar, for at de kunde se, om jeg skulde indskrives enten til Sø- eller Landkrigstjeneste. Jeg fik saa Hyre med en lille Galease paa 44 Tons fra Sønderho⁹⁾ som Kok og skulde have 10 Rdl. i Løn for Sommeren. Skipperen kaldte de »Lille Hans«, hvilket var betegnende nok; men Navnet skrev sig iøvrigt vistnok fra, at Rhederiet ejede tre Fartøjer, og Skipperen paa et af de andre ogsaa hed Hans, men var højere end førstnævnte. Jeg havde altsaa faaet mit Ønske opfyldt og rejste først i Marts til Sønderho, hvor Skibet stod paa Land¹⁰⁾ sammen med mange andre, for at de kunde blive efterset og tjærede i Bunden. Ved Foraarstid samledes saa Størstedelen af Byens mandlige Befolkning for sammen med Besætningerne at rulle Skibene i Vandet, hvilket skete med megen Højtidelighed og under lyse Forhaabninger, ligesom i de gamle Vikingers Tid.

Efter at vi havde faaet tilrigget og Proviant ombord, afsejlede vi den 20de Marts til Hobro for at laste Havre til London. Vejret var godt, og vi havde Medbør; men lidt Dønning var der alligevel, saa jeg hurtig blev ilde tilpas og ønskede mig snarest muligt i Køjen, ikke just fordi den var saa behagelig, da jeg kun havde en Straasæk at ligge paa, en Stortrøje til Hovedpude og en tynd Dyne ovenpaa. Dertil kom, at Køjen ikke var større, end jeg kunde ligge paa Ryggen med Knæene

mod Dækket; paa Siden kunde jeg slet ikke ligge, da Pladsen var for snæver til, at Benene kunde faa Plads i Vinkel. Vi var 4 Mand ombord, nemlig foruden Skipperen en Bedstemand paa 20 Aar, en Matros paa 18 og min Ringhed, der skulde sørge for Livets Fornødenheder, hvilket just ikke altid var saa let, da de gode Fanøskippere paa den Tid ansaas for lidt karrige, og vor Skipper gjorde ikke nogen Undtagelse herfra. Kl. 8 begyndte Nattevagten med Skipperen og mig; jeg maatte straks til Rors, hvilket ikke just var saa behageligt, da jeg endnu var daarlig og aldrig havde haft en Rorpind i Haanden, hvorimod jeg saa nogenlunde kendte Kompasset, som en gammel Sømand tidligere havde forklaret mig. Skipperen indprentede mig alvorlig, hvilken Streg jeg skulde styre efter, og desuden havde jeg en klar Stjerne ret forude; men det var alligevel ikke saa let for en Begynder at holde Kursen, og da Skipperen selv holdt Udkig, kunde han snart se, om jeg styrede rigtigt. Skete dette ikke, var han straks ved Siden af mig og langede mig en paa Øret, hvilket gentog sig 4 Gange paa den Vagt. Men Kl. 12 var Søsygen ovre, og jeg har aldrig mærket den siden, saa »Lille Hans«s Kur syntes probat, især for mig; men om den kan hjælpe Folk i Almindelighed mod Søsyge, tør jeg ikke udtale mig om. Dog tror jeg, at mange gerne vilde underkaste sig den, naar den kunde hjælpe; thi Søsyge er ofte en Skræk, ikke alene for Sømanden selv, men ogsaa for mange andre, som skulle færdes paa Havet.

Efter et Døgns Sejlads kom vi op under Skagen, hvor Vejret var taaget, saa vi ikke turde styre Skagen ind; men jeg var nu allerede bleven saa meget Sømand, at jeg, medens vi holdt den gaende for smaa Sejl, ene maatte have Vagt med Ordre til at purre ud, naar Taa-gen lettede. Det var bidende koldt, og da jeg ikke var stærkt udhalet med Tøj, frøs jeg, saa Tænderne klap-

rede i Munden paa mig. Heller ikke i Ruffet kunde jeg hente nogen Varme, og da jeg, som sagt, var ganske ene, kom Hjemlængslen over mig, saa jeg græd. Imidlertid varede denne triste Situation kun en Times-tid, idet Taagen lettede, og jeg saa mindst 20 Sejlere, Fuldrigger, Barker, Brigger og andre Fartøjer, hvilket jagede al Længslen bort. Jeg fik hurtigt Mandskabet purret ud og maatte derefter i Gang med min Kogekunst, hvilken just ikke faldt mig saa besværlig, da jeg i mine Drengenaar ofte maatte koge for min Moder, saa hun kunde blive ved Spinderokken; men ikke destomindre faldt der ofte en Lussing af, enten jeg havde forset mig eller ej, og ofte maatte jeg tillige undgælde for de andres Forseelser. Efter endnu et Døgn's Sejlads naaede vi Hobro og fik Ladningen ind. Rejsen over Nordsøen gik ogsaa nogenlunde hurtig, men tog dog det meste af en 8 Dages Tid. Ved Indløbet til Themsen fik vi »kendt Mand« ombord, og da vi havde Modvind og ikke kunde krydse, maatte vi ligesom mange andre Sejlere drive op med Strømmen, hvilket ikke sjældent medførte Sammenstød og Havari, som vi heller ikke slap ganske fri for paa vor Mesanmast. Omtrent 4 Mil fra London kom vi forbi en By, som hedder Gravesend, og som var saa oplyst, at man skulde tro, den var illumineret; et saadant Syn var mig ganske ukendt, og jeg kunde ikke holde mine Øjne derfra, hvorfor Skipperen pludselig langede mig nogle gode Lussinger for min Nysgerrighed.

Det var den Gang Skik i engelske Byer, og er det maa-ske endnu, at Arbejderklassen, baade Mand og Kone, om Hverdags Aftener slaar Gækken løs og driver om paa Værtshusene; men om Søndagen er alt roligt. Man kunde næsten vandre en hel Gade igennem uden at træffe andre end nogle Konstabler, som skulde vaage over den offentlige Orden. Omsider naaede vi op til London og fortøjede i en af Kanalerne, hvorpaa alle

Mand stak til Køjs. Søndag Morgen blev jeg purret ud for at koge Kaffen, og jeg hørte da en vældig Musik af Londons over 700 Kirkeklokker; men disse Morgentimer var ellers ikke altid behagelige for mig; thi foruden at koge Kaffen skulde jeg gøre rent i Ruffet og Kahytten, pudse Skipperens Støvler og vaske mig samt øse Baaden læns, hvilket just ikke var saa let, da den ofte var fuld af Vand, og imens var Ilden ikke sjældent gaaet ud under Kedlen, saa jeg paa ny maatte til at fyre op med det Optændingsbrænde, jeg efterhaanden forskaffede mig ved at fiske op af, hvad der drev omkring i Dokken; thi Petroleum kendte man endnu den Gang ikke noget til. Hver Morgen ved 7-Tiden raabte Skipperen altid: »Kok, er Kaffen færdig?« Undertiden kunde det fejle, og saa vidste jeg nok, hvad der var tiltænkt mig; thi Undskyldninger frugtede ikke.

Da vi saa havde udlosset, gik vi ned paa Londons Revier og tog Ballast for at gaa til Hartlepool eller Newcastle for at laste Kul. Under Opholdet dér var Vinden imidlertid gaaet imod, og saa skulde Galeasen imens males og tjæres udvendig, hvorfor 3 Mand maatte i Baaden, jeg for, Matrosen agter og Bedstemanden til at udføre Arbejdet. Jeg havde imidlertid ikke Begreb om at holde Baaden i den rasende Strøm, og saa skar den ud; jeg slap Baaden og havde kun den glatte Skibsside at holde mig til; men Kalurius gik hurtig i Vandet, og kun den stærke Strøm kunde jeg takke for, at jeg flød ovenpaa og ikke øjeblikkelig gik til Bunds. Baaden drev hurtig bort, og Aarer havde de ikke; men et Held var det, at Skipperen var ombord og paa Tilraab kastede dem en saadan ud, og det lykkedes dem hurtig at fiske mig op og faa mig bragt ombord, endda næppe helt gennemvaad. Min sidste Time var altsaa endnu ikke kommen, hvilket var saa meget mere mærkeligt, som der kort i Forvejen havde

været et Par andre Skippere fra Sønderho ombord og vilde have vor med; men han havde ingen Lyst. Endelig fik vi Medbør, og efter en ret hurtig Sejlads naaede vi Bestemmelsesstedet og indtog en Ladning Kul til Køge. Rejsen der til gik forholdsvis ogsaa hurtig; men i Kattegat var der mange Sejlere, baade med og imod. Skipperen og jeg havde første Vagt; jeg var ved Roret, og han var letsindig nok til at gaa til Køjs. Heldigvis skete der ingen Ulykke; thi jeg havde min Opmærksomhed spændt til det yderste. Efter endt Losning i Køge fik vi atter Fragt til London og gjorde denne Sommer ialt fire Rejser dertil, saa jeg fik Verdensstaden ret godt at kende.

Den ene Rejse gik omtrent som den anden; dog maa jeg berette, at vi engang i Skagerak havde nogle Dages Modvind, Skipperen og jeg havde Vagt, og jeg var som sædvanlig til Rors for at styre skarpt Bidevind. Vinden gik efterhaanden mere vestlig, og pludselig kom den ret forind, saa alle Sejlene slog bak. Skipperen troede, det kom af, at jeg ikke passede Roret og slog mig lige i Ansigtet, saa Blodet flød ud baade af Næse og Mund; men hvad det værste var, jeg fik Yderenden af mit Næseben brækket, saa jeg bærer Mærker deraf endnu. Slige Overhalinger hørte iøvrigt til Dagens Orden, og det var ingenlunde mig alene, der fik dem at føle; thi Officererne ombord i Koffardiskibene var den Gang haardhændede Krabater, ikke alene mod de yngste af Mandskaberne, men det var ikke sjældent, at Letmatroserne og Matroserne med kunde faa slig en Omgang, særlig ombord i Fanøskibene, som ansaas for nogle af de værste at sejle med i den Retning. Heldigvis er den Tid forbi, og selv om man ikke i alle Tilfælde vil holde med Hr. Sabro, saa kan man dog kun takke ham og andre fornuftige Mænd før ham for, at de Unge efterhaanden har faaet

taalelige Kaar, ikke alene i vor Handelsmarine, men ogsaa paa Landjorden.

Vor sidste Rejse gik saa fra London direkte til Hjemstedet; Skibet blev halet i Land og aftaklet, hvorpaa jeg rejste hjem til mine Forældre med de 6 Rdl. af min Hyre, efter at jeg i Forvejen for næste Sommer havde hyret mig bort som Matros til den samme Skipper for 28 Rdl., som var uhørt den Gang, da mange unge Mennesker baade et og to Aar udelukkende sejlede for Føden, og man skulde tro, jeg havde faaet nok af »Lille Hans« og Sølivet det første Aar. Jeg har imidlertid aldrig baaren Nag til ham, da han dog havde flere gode Sider og var en dygtig og erfaren Skibsfører, som lærte mig at blive Sømand af en anden Art end dem, der nu om Dage uddannes i vore Dampskibe, og som næppe forstaar sig paa anden Sømandskunst end at holde paa et Rat. »Lille Hans« havde iøvrigt selv prøvet Livets Skole, idet han engang ombord i en stor Amerikaner var falden 60 Fod ned fra Rigningen, havde brækket en Arm, et Ben og flere Ribben samt faaet Hovedet aabnet i sine Sammenføjninger. Han laa 13 Maaneder paa et Hospital, deraf længere Tid uden Bevidsthed, og en Følge heraf var rimeligvis tillige, at han havde ondt ved at styre sin Hidsighed. Jeg kan ogsaa takke ham for, at jeg fik Styrmands-Eksamen, idet han en Vinter gav mig gratis Ophold, medens jeg fik nogen Forberedelse hos en ældre hjemmeværende Styrmand i Navigationen.

Næste Sommer gjorde vi kun 3 Rejser til London og tilbage til Danmark med Kul. I den Tid fik jeg kun en Gang hans Hidsighed at føle. Vi havde nemlig været i Thisted for at lade og havde nogle Sække af Lasten i Kabelgattet, hvor vi iøvrigt opbevarede vort Inventarium. Vi krydsede for Modvind ned mod Agger, og ved en Vending sprang Skødet paa Stagfokken; jeg maatte da ned efter et nyt; men imens fik

vi en Sø forover, der kastede noget Vand ned gennem Lugen. Da Skipperen ser dette, springer han pludselig fra Roret, farer hen og langer mig en over Nakken af en Tougende. Da vi atter havde faaet Fokken sat til Vinden, gik jeg, der efterhaanden var bleven noget mere modig, agterud og spurgte, af hvad Grund han havde slaaet mig, og om jeg ikke havde at adlyde Styrmanden, hans egen Fader, som var henved 60 Aar og ofte maatte døje Ubehageligheder af sin Søn. »Lille Hans« svarede ikke videre hertil; thi han indsaar godt bagefter det uberettigede i sin Hidsighed. Da saa Efteraaret kom, sejlede vi atter hjem til Sønderho og lagde op som forhen. Jeg tog imidlertid Hyre igen med et større Fartøj, en Galease, som var bygget i Sønderho. Den laa nu i Vejle og var stoppet af Prøjserne, men blev atter frigivet ved Fredslutningen. Dens Navn var »Patrioten«, og Skipperen hed *H. Frederiksen*. Der ombord skulde jeg atter være Kok og have 12 Kr. om Maaneden. Vi indtog saa en Ladning Korn der til London, hvorfra vi i Ballast gik til Hartlepool efter Kul til Randers. Vinteren blev imidlertid stræng hjemme, saa vi ikke turde begive os til Søs, men blev liggende i Byen hele to Maaneder. Her frøs det ikke meget; men vi havde ofte østlige Storme, saa der alene i en Nat drev ikke færre end 14 Skibe i Land i Bugten; men de kom dog alle ud igen og slæbtes paa Bedding i Byen, hvor de repareredes.

I de to Maaneder havde jeg ikke stort andet at gøre end passe min Kokkegering og havde et ordentligt Komfur; men heller ikke her slap jeg for Prygl. Jeg skulde nemlig en mørk Aften, efter at vi havde drukket The, vaske Skaalene af ude paa Dækket; min Fod gled, og Skaalene drattede fra mig, hvorefter Styrmanden langede mig en ordentlig Lussing, og saa maatte jeg oven i Købet betale Skaalene, hvilket næsten var det værste. I Marts gik vi saa omsider til Søs og kom

til Randers efter 5 Maaneders Fraværelse, og saa blev jeg afmønstret, for nu skulde det være Slut med Kokkearbejdet. Jeg fik saa atter Hyre som Matros med en Jagt fra Svendborg, kaldet »Haabet«, Skipper *H. Hansen*. Den skulde til Riga og laste Korn til England, hvorfra vi i Newcastle skulde indtage Kul til Randers. Den Tur tog 4 Maaneder og var en af de værste, jeg nogensinde har været med til; thi ikke alene var Brødet muggent og den øvrige Proviant fordærvet, men tilstrækkeligt til Livets Ophold kunde vi næppe faa; thi aldrig saa snart var Skipperen færdig, før vi andre maatte følge med, og rent elendig var det for den arme Kok, der skulde gøre Opvartningen og fik karrig tilmaalt, hvad han maatte bruge. Skete det saa undertiden, at vi fik friskt Brød, kan det nok være, at Haand og Mund kom i Gang; en 5 à 6 Stykker i lige saa mange Minutter var ingen Sjældenhed.

Efter Rejsens Slutning skyndte vi os alle fra Borde; men da der i Øjeblikket ikke var nogen Hyre, gik jeg ombord i en Sandbaad, hvor jeg var baade Bedstemand, Matros og Kok. Vi hentede saa en Ladning ved Hurup Strand og bragte den til Randers, hvilket tog en 14 Dages Tid. Jeg fik saa Hyre som Letmatros med Skonnert »Elane« fra Randers, Skipper *N. Ankersen* fra Fanø, der almindeligvis gik under Navnet »Niels Rokel«, der formodentlig kom af, at han forhen havde sejlet med et mindre Fartøj til Norge paa Fiskefangst og rimeligvis været lovlige rundhaandet med Fisk til sit Mandskab. Han var nemlig ikke saa lidt gerrig, men forøvrigt god nok. Jeg gjorde en Rejse med ham til England med Korn og tilbage igen til Randers med Kul. Turen til England var ikke videre behagelig; thi da vi kom ud i Skagerak, fik vi Modvind og Storm i næsten 8 Dage. Det kunde jo være godt Vejr om Morgen; men op ad Dagen fik vi Storm, saa alle Smaasejl maatte bjerges og Undersejlene klodsrebes. Værst

var det med Klyveren, som Matrosen og jeg skulde bjerge; men paa Grund af den høje Sø kom vi ofte under Vand, saa det næsten var et Under, at vi slap levende derfra. Matrosen var ogsaa her fra Sognet; han rejste senere til Amerika og druknede i en Brønd ved at bjerge en Gaas, som var falden i den, rimeligvis kvalt af giftige Luftarter. Han sagde, hver Gang vi kom op: »Nu har jeg aldrig haft en Kniv i saadant Saalelæder«, en Talemaade han havde lært af en gammel Skomager her fra Egnen. Kokken var ogsaa herfra; han rejste senere til Utah, men er ligeledes død. Endelig bedagede Vejret sig, og vi naaede Bestemmelsesstedet. Vi havde ogsaa Rhederens Søn ombord; han skulde over at præsentere sig for Firmaet i England, men da vi havde losset og faaet Kullast, betakkede han sig, rejste over Kanalen og videre hjem til Lands, men kom først 3 Dage senere til Randers end vi, da vi havde en meget hurtig Hjemrejse.

Efter endt Losning blev Skibet lagt i Vinterleje, hvorfor jeg tog Hyre med Galeasen »Leo« fra Fanø, Skipper *N. H. Jessen*, som laa i Hobro og skulde til England med Korn. I Begyndelsen gik det heldigt, men senere blev det Stormvejr og Modvind, som varede i næsten 14 Dage. Vi drev omkring uden at se hverken Sol eller Maane. Vi blev efterhaanden frygtelig forkomne, da Bølgerne stadig slog over Skibet, og desuden vidste vi ikke, hvor vi var, men mente dog at være ud for Amrum og vilde strande om Natten ved 2-Tiden. Redning vilde da være umulig; thi Kysten var flad, og Baaden havde vi ikke, da en Styrtesø havde revet den ud af Surringen og sat den paa Agterenden op mod Vantet; men alligevel pakkede vi vore Skibskister, og jeg var lige saa tilfreds den Nat som nu, da jeg skriver disse Linier. Man ænser nemlig som Sømand ikke Faren, og desuden har jeg alle Dage haft et sorgløst Sind. Imidlertid viste det sig, at vort Bestik

var forkert; thi ved Lodskud og Sammenligning med Kortet kom vi senere til det Resultat, at vi var vest for Hornsrev, og saa satte vi Kl. 4 Kursen efter Fanø; men Fyr og Fyrskibe fandtes der jo ikke paa den Tid, og vi fik først Land i Sigte om Formiddagen Kl. 10. Da vi naaede Graadyb, gik Vinden mere nordlig, saa vi skulde krydse; men det kunde vi ikke, da Storsejlet var revet itu, og Storbommen brækket. Vi maatte da holde af efter Sønderho, men her var det ogsaa nær gaaet galt; thi uagtet jeg havde lidt Kendskab til Farvandet, tog Skipperen intet Hensyn dertil, men gik med sin Søn, der var Kok, op i Vantet, satte Styrmanden og Letmatrosen til Roret og mig til Loddet. Der var paa Grundene en overmaade stærk Brænding, Roret kastedes fra den ene Side til den anden, og en Braadsø kastede mig mod Ruffet, saa Ilden gnistrede mig ud af Øjnene. Omsider loddede jeg to Favne Vand, saa vi var nærmere Jorden end Himlen; men efter et Par Bums slap vi dog over Revlerne og ind til Sønderho, hvor vi laa ca. 8 Dage og fik Fartøjet, der trak en Del Vand, repareret. Derefter gik Vinden om i Nordøst, saa maatte vi paa'en igen, men kom vist ikke mere end en halv Snes Mil til Søs, saa havde vi den samme Historie igen et Par Dage, hvorefter vi atter fik Medbør og naaede den engelske Kyst. Saa sprang Vinden om i Sydvest med Storm, og vi drev mindst 30 Mil tilbage, hvor vi flød over en Sandbanke, der hed Lemenover og kunde være tør ved Lavvande. Endelig kom vi op til London, fik losset og sejlede derefter til en Kulplads, hvorfra vi af Frygt for Vinteren i Østkysthavnene sejlede lige til Fanø og fik af-rigget, hvorpaa jeg tog hjem til mine Forældre, der efterhaanden ved Flid og Sparsommelighed havde arbejdet sig godt op i deres ny Ejendom. Min Klæde-drugt med Støvler og Strømper var ret derangeret, hvad jeg for en Del kunde takke mig selv for, da jeg

i min Fritid ikke havde sørget for at strikke, hvad jeg forøvrigt var ret dygtig til.

Næste Aar tog jeg atter Hyre med Skonnerten »Elane« som Matros, og da vi havde gjort en Rejse til England med Korn og tilbage til Randers med Kul, kunde vi ingen Fragt faa, hvorfor Styrmanden og Letmatrosen afmønstredes, medens jeg malede og pudsede Skibet en Maanedes Tid, hvorhos Kokken sørgede for vore Livsfornødenheder. I den Tid blev jeg en Aften beruset, heldigvis den eneste Gang i mit Liv. Vi med flere andre Sømænd var nemlig tagne i Land en Søndag Eftermiddag for at more os; vi drev om fra den ene Beværtning til den anden og smagte paa de vaade Varer, og sluttelig endte det med, at vi skulde have en Flaske Vin oven paa; men da Vin og Brændevin ikke godt kunde forliges, endte det med, at jeg blev ganske omtaaget. Jeg kom alligevel helskindet ombord igen og ned i Kabelgattet, hvor vi sov, da vi just havde svovlet Ruffet ud for at slippe fri for Væggetøj. Da jeg kom til mig selv igen, var mit Stadstøj ganske oversprøjtet af Opkastning, og jeg var som Jeppe paa Bjerget ved at spørge mig selv, »om jeg var Gunde eller ikke Gunde«; men heldigvis fik jeg dog hurtig mit Tøj nogenlunde rensat igen og Kabelgattet med Sejlene i Orden, hvorpaa jeg lovede mig selv, at den Galej skulde jeg ikke mere paa.

Endelig fik vi saa atter Fragt til England med Korn og Retur til Randers med Kul, hvorefter Skonnerten blev lagt op for Vinteren, og jeg rejste hjem; men inden dette naedes, skulde jeg gøre en Afstikker til en anden By for at hilse Familien fra en af mine Kammerater, og der forelskede jeg mig i en ung Pige, hvis smukke Ansigt bedaarede mig mere end hendes Dyder, som jeg i 20 Aars Alderen ikke havde Sands for eller kendte det aller mindste til. Jeg var tillige hurtig klar over, at hun nok kunde lide mig, hvilket ogsaa

senere viste sig; men i Almindelighed havde Søfolkene en høj Stjerne hos det svage Køn, fordi vi som Regel var raske og saa godt ud i Tøjet. Imidlertid løb den nævnte Afstikker ikke forbi uden Udgift; thi nogle Dage efter, at jeg var kommen hjem, kom en af mine Kammerater, som ogsaa senere er død i Utah, og overrakte mig et Brev, som jeg til min Forskrækkelse saa var et Bindebrev¹¹⁾ med nogle Spørgsmaal, som jeg skulde besvare eller give Kaffe, Vin og Spil. Spørgsmaalene lød paa: »Hvem min Brud skulde være, og naar mit Bryllup skulde staa«. Jeg var selvfølgelig mat; men Brevskriverne var foruden min tilbedte et Par Søstre til min fornævnte Kammerat, og de havde været saa forsynlige tillige at sende et lignende Brev til et Par andre unge Mænd i Nærheden, der var lige-saa uvidende som jeg. Vi lavede saa et lille Selskab i Forening og morede os fortræffeligt. Den Vinter var det saa, at jeg forberedte mig til Styrmandseksamen paa Sønderho, hvor jeg atter lod mig forhyre med min første Skipper som Bedstemand og skulde have 60 Rdl. for Sommeren. Vi gjorde 3 Rejser paa England og Holland. I Amsterdam indtog vi en Ladning Møllesten til Altona; jeg stod og tog imod, men pludselig gled jeg ved en fejl Bevægelse bagover og ned i Lasten oven paa Møllestenene; men heldigvis slap jeg med Skrækken. Efter at vi havde losset vor Last og igen skulle ned ad Elben, var det pludselig blevet blikstille; Matrosen og jeg gik i Baaden for at bugsere Galeasen ned med Strømmen. Det var meget varmt, og saa drak vi af Elbvandet, hvilket kom mig dyrt at staa, da jeg gik med Diarrhoe i 13 Uger og ikke kunde faa noget til at stoppe, uagtet jeg søgte Læge i London; men heldigvis havde jeg dog god Appetit, hvilket hjalp en Del.

Efter Sommersejladens Afslutning tog jeg hjem fra Sønderho, men kort efter rejste jeg til Flensborg for

at komme paa Styrmandsskolen, og jeg havde Størstedelen af min Sommerhyre 60 Rdl. med, hvilket dog ikke var tilstrækkeligt, og saa laante jeg nogle Penge hos en Kammerat, da min Fader havde faaet de fleste af, hvad jeg havde tjent tidligere. Vejen til Flensborg var med Datidens Befordringer lang og trang. Jeg blev saa i November Maaned optagen paa Skolen hos den gamle Navigationslærer *Kanning*. Kost og Logis fik jeg hos et Par gamle Folk hernede fra, og som ikke var kostbare, saa mine Penge nok kunde slaa til, naar jeg kunde være heldig. Jeg har iøvrigt aldrig haft bedre Dage, hverken før eller siden, da Undervisningen ikke trykkede mig, og Forplejningen var god; men pludselig kom der en Mand i Vejen med en Slæde, idet der var Session i Byen.

Vi gik derhen af Nysgerrighed; thi vi nærede ingen Frygt for at blive udskrevne, da sligt ikke før var hændt Navigationseleverne. Imidlertid forlangte man at se mit Interimspatent, og da jeg nu var ved de 22 Aar, blev jeg med 24 andre udskreven som Halvbefaren og skulde uopholdelig rejse til København. Det var en slem Streg i Regningen; thi om 14 Dage kunde jeg have faaet min Eksamen. Men derved var jo intet at gøre; vi maatte afsted paa egen Bekostning, og skulde straks efter Ankomsten ud med en Orlogsbrig til Vestindien; men da Skibet var færdigt til Afsejling, frøs Sundet til, saa man baade kunde ride og køre over til Sverrig. Vi maatte da fra Borde med 1 Mark om Dagen i Kostpenge, hvilket ikke forsløg meget, da vi selv maatte give 3 Rdl. om Ugen.

Naturligvis kunde vi jo søge Arbejde paa Holmen, naar der var noget, og faa et Par Mark i Dagløn. Efter en Maanedes Forløb fik vi atter Lov at rejse til Flensborg igen; men da vi paany skulde være i København den 1ste April, betakkede jeg mig, idet jeg ikke var sikker paa at kunne faa min Eksamen forinden, og saa

blev jeg ved at arbejde paa Holmen. I den Tid blev næsten alle Skibe i Flaadens Leje flyttede; men hvad det skulde være godt for, kunde vi ikke forstaa, saa meget mindre som Arbejdet var ret besværligt, da der skulde hugges store Render i Isen, hvortil vi var 30 Mand, og ikke sjældent skete det, at en eller anden af os kom ned med Isflagerne. Omsider kom vi ombord i Logiskibet »Dronning Marie«, men heller ikke her var Opholdet videre behageligt, idet vi blev purret ud hver Morgen Kl. 5. Efter at vi havde faaet Køjen snøret og paa Plads, fik vi udleveret et nybagt Rugbrød til 5 Mand, hvilket ikke var mere, end vi kunde spise i et Maaltid; desuden fik vi hver 4 Lod Smør og en halv Pot The, og naar vi saa havde spist, maatte vi atter stille for at faa vort Arbejde anvist. Kl. 3 kom vi igen ombord til Middag, for det meste fersk Suppe samt efter Reglerne $\frac{3}{4}$ Pund Kød; men Suppen var tynd, og det var et rent Lykketræf at faa fat i et Stykke Gullerod eller en Kartoffel, lige som Kødet næppe var større end en Tommelfinger, da det havde andre Steder Ærinde, før det naaede Mandskabet. Naar vi saa vilde hente os et Stykke Brød til, var Kistelaaget gerne aabnet og Brødet nappet af de mange indbildte Syge, som drev Tiden hen med at rapse af Kammeraternes Overflødighed. I Kærlighed havde jeg derimod bedre Lykke, idet jeg den Vinter friede til min udkaarede og fik straks Ja!

Den 1ste April kom der mange af mine Kammerater hjemmefra til København; de kunde gaa paa Isen til Logiskibet, hvor de maatte vænnes til de samme Forhold, som vi alt vare godt indøvede i. Hen paa Foraaet kom en Del af os ombord i det prægtige Linieskib »Dannebrog«, der var nybygget og førte 84 Kanoner. Det skulde foreløbig ud i Østersøen for at manøvrere med nogle norske Orlogsskibe, og her blev Forplejningen bedre, da vi fik, hvad der tilkom os.

hyrede, at vi ikke skulde ombord, før de ankom, hvilket varede en 8 Dages Tid, saa vi maatte blive i mit gamle Logis saa længe. Omsider kom ca. 50 Tdr., som vi sejlede af Sted med til Reval; men da vi ikke kunde komme ind for Is, gik vi til Riga, og vi var næppe kommen i Havn, før Russerne nær havde overmandet os for at faa en Lækkerbidsken, saa vi straks maatte aabne en Tønde. Vi selv brød os ikke om dem.¹²⁾

Efter endt Udlosning fik vi Fragt til England med Hør og Retur til Flensborg med Kul, hvorefter jeg lod mig afmønstre, medens min Broder endnu blev en Rejse ombord. Jeg skulde nemlig gøre 2 Rejser til Vestindien for at faa Styrmandspatent, og jeg fik da Hyre som Matros med en Fuldrigge, som skulde til St. Croix¹³⁾ med Stykgods. Vi var 12 Mand ombord, alle livsglade, unge Mennesker, Kaptajnen og Styrmanden med, og det var den behageligste Rejse, jeg nogensinde har gjort, idet Provianten var god og Skibet godt bemanded, eftersom det kun var paa 224 Tons. Rejsen var imidlertid temmelig langvarrig og tog 11 Uger; thi da vi kom til Madeira og ind i N.-O.-Passaten, fik vi Vindstille i længere Tid. Desuden var Skibet af den gamle Type og ingen Sejler. Vi mødte her flere københavnske Klipperter, som tog hjemefter, lossede og ladede og kom endda 8 Dage før til St. Croix igen end vi. Der i Havnen havde vi et lille Eventyr. En anden Matros og jeg laa oppe paa Dækket og mulede hinanden, næsten helt nøgne. Vi skulde ellers slibe Rusten af Kæderne; men med ét kom der Signal fra Observatoriet, at der var Orkan i Vente, og saa fik vi andet at bestille; knap nok Tid til at faa nogle Klæder paa maatte vi til Vejrs for at tage Stænger og Bramraaer ned, men Stormen blev dog ikke saa slem, hvorimod Regnen flød i Strømme, saa vi maatte øse med Spande, at Vandet ikke skulde løbe ned i Kahytten, da Skibet laa stærkt agter over, og Spygatterne kunde langt fra

Fingre, men havde uheldigvis skrevet 3 i Stedet for 30 Kvartmil. Ved at se over Eksaminatorens Skuldre opdagede jeg Fejlen og bad den rettet. Et Par mindre Fejl var uden Betydning, og jeg fik sluttelig af Kommissionen, der bestod af en Kaptajn *Middelbo* og et Par halvsovende Bisiddere, gamle Skibsførere, mit Styrmandsbevis med Karakteren »bekvem«, som den Gang var Udtryk for »duelig«, og glad var jeg, da jeg gerne vilde hjem til Juleaften, hvilket jeg dog ikke naaede paa Grund af Befordringsvæsnets Langsomhed; thi jeg maatte gaa det meste af Vejen, noget jeg iøvrigt var ret uvant med, saa da jeg naaede gennem Varde til Billum Kro, var jeg saa udaset og tørstig, at jeg næppe kunde tale, og kom først her hjem Juledag.

Efter en fornøjelig Vinter med Kærestebesøg og Gildelag rejste jeg atter næste Foraar 1854 til Flensborg for at søge Hyre og tog min Broder med. Han havde Sommeren forud, efter at være bleven konfirmeret, sejlet med en Galease fra Sønderho, Skipper *Thomas Jerne*, som Kok og havde omtrent faaet samme Konfekt som jeg til at begynde med. Det gik med samme Befordring som Hjemturen sidst, og da vi kom til Aabenraa, raadslog vi, om vi skulde blive der Natten over eller forsøge at naa Flensborg, hvilket han nok mente lod sig gøre. I Begyndelsen halede han voldsomt ud, men jeg havde nær aldrig faaet ham til Flensborg, da han blev helt syg af Træthed og forlangte stadig at hvile, hvad jeg dog afslog, da jeg var bange for, han skulde falde helt sammen, og omsider naaede vi da ogsaa Bestemmelsesstedet, skønt lidt sent.

Dagen derpaa skulde vi ud om Hyre og fik den ogsaa, jeg som Matros og min Broder som Kok, med en Slup »Hesperus«, Skipper *J. Jørgensen*, som skulde lade med Østers, der dog endnu ikke var kommen fra Bankerne ved Vesterhavsøerne, og vi var saaledes for-

rigtig Besked, og saa vankede der. Heldigvis var jeg ikke den eneste, som fik Klø. Den Slags hørte som sagt til Dagens Orden i de Tider, og at klage hjalp ikke, da Klagen aldrig naaede Chefen, som var en saare flink Mand, hvorimod Næstkommanderende, en Kaptajn *Mejer*, altid affærdigede os med: »Du skulde D. U. B. have haft lige saa meget til, din Rad!« Vi havde 8 Officerer, 2 Styrmand, 2 Baadsmænd og en hel Stab af Underofficerer ombord, og navnlig paa de sidste sad Lussingerne løse i Hænderne; men der var ogsaa mange Slags Folk ombord, og jeg maa desværre indrømme, at jeg og et Par Kammerater herfra, bl. a. afdøde *Ole Høj* fra Oxby, som senere blev Fører af Redningsbaaden, ikke hørte til de flinkeste; thi kunde vi unddrage os Arbejdet, saa gjorde vi det.

Omsider kom vi atter tilbage til Hovedstaden og ombord i vort gamle Logiskib »Dronning Marie«, hvorfra vi gik i Arbejde paa Nyholm. Hver 14de Dag blev nogle af os efter Lodtrækning permitterede; men jeg hørte ikke til de heldige og maatte blive til de sidste. Blandt de andre var der ogsaa nogle her hjemme fra; de maatte før Afrejsen give en Bolle Punsch til Afsked; jeg fik min Part; men blev alligevel ikke beruset, kun daarlig tilpas, og saa lovede jeg mig selv, naar jeg kunde komme fra København, saa skulde det være Slut med Drikkeriet, og jeg har siden holdt mit Løfte.

Endelig i Novbr. kom jeg saa atter til Flensborg og tog fat paa Læsningen efter ca. 10 Maaneders Fraværelse; men nu maatte jeg læse en hel Maaned, da jeg havde glemt en Del under min Orlogsfærd, skønt jeg dog havde nogle Opgaver nedskrevne, som jeg gennemgik. Jeg fremstillede mig saa til Eksamen kort før Jul, men var nær dumpet paa Grund af min Lige-gyldighed. Jeg skulde nemlig beregne Kurs og Distance fra Anholt til Læsø, hvilket jeg kunde paa mine

Den Tur varede 4 Mdr., men forløb heller ikke uden Uheld; thi allerede da vi gik gennem Drogden, mistedes Strogkølen paa Grund af for lidt Vand, idet vi stak 22 Fod og havde senere ondt ved at stagvende. Senere laa vi under Møens Klint, da det trak op med et vældigt Tordenvejr af Sydvest. Der kommanderedes op med Roret, Bovensejlene fast, Undersejlene givet op og Merssejlene nedfirede og braset firkant, hvilket sikkert var en forkert Manøvre, da Skibet med en Fart af 15 à 16 Knob trak Lynet til sig, uagtet vi havde Lynafledere paa alle tre Toppe. Det slog da ogsaa pludselig ned i Fortoppen og gik ud i Fokke-raaen, hvor det skar Jernringe paa 2 Tmrs. Tykkelse over som Sytraade. Heldigvis skete der ingen anden Skade, og i Løbet af Natten fik vi atter en ny Raa op, og Manøvrerne fortsattes endnu en Tid, hvorefter vi sejlede om i Nordsøen sammen med de norske Skibe, og her indtraf atter Uheld, som kostede Menneskeliv. Der faldt nemlig en Mand ned fra Krydsraaen, gik overbord og druknede. Et Par Timer senere, da jeg, der hørte til Fortoppen, sammen med nogle andre var oppe at gøre Fokken fast, faldt en af mine Kammerater ned paa en Dæksmand, som døde øjeblikkelig og blev begravet paa Hirtsholmene, medens han, der faldt, vistnok blev Krøbling.

Chefen, *von Dokum*, var meget bedrøvet over Ulykkerne og mente, at det var en ren Tycho Brahes Dag. Ogsaa paa de norske Skibe skete der Uheld, idet en Mand faldt ned og døde straks. Paa denne Tur fik jeg mine sidste Klø som Sømand, nemlig tre forsvarlige Lussinger, og jeg tror da ogsaa nok, at jeg har faaet min Part. De to fik jeg uforskyldt, og den tredje kunde det være saa som saa med. Baadsmanden tog nemlig mig og et Par andre hen til Fokkemasten, hvor vi skulde forklare ham Tovenderne; men da jeg ikke havde synderlig Sands for Orlogslivet, vidste jeg ikke

trække det hele. — Forøvrigt kunde jeg ogsaa der let have tilsat Livet, idet jeg gik over en Merseraa og faldt, men blev hængende i en Rebsejsing. Var jeg gaaet til Dæks, havde det sikkert været ude med mig; men den, Gud vil bevare, han er uden Fare, hvilket jeg ofte har maattet sande i mit lange Liv. Efter at vi havde losset og indtaget en Ladning Sukker og Rom, begyndtes Hjemturen, som dog ikke blev saa lang; thi da vi naaede Bermudasøerne, fik vi vestlige Vinde og kom ind til Norge efter ca. 14 Dages Sejlads, Skibet og Rigningen blev overdækket af Rim og Is, saa det næsten var os umuligt at røre en Ende; det var en brat Overgang i Temperatur fra det varme Vestindien. Jeg lignede der mere en Mulat end en Hvid, hvilket forøvrigt var heldigt, da jeg derved bedre taalte Klimatet end dem, som Solen ikke bed paa. Fra Norge til Flensborg gik Rejsen ogsaa ret heldig, og den tog i det hele kun ca. 5 Uger.

Efter Afmønstringen rejste jeg hjem en kort Tid, og for ikke paany at blive udskreven til Orlogs tog jeg et længere Ophold hos min Familie ved Flensborg Fjord. Der havde jeg en Onkel og Tante samt en Kusine, som boede paa en stor Gaard tæt ved »Sønderhav«. Der strikkede jeg efter alle Kunstens Regler for at fordrive Tiden, hvilket var til stor Morskab for dem. Jeg var ogsaa til Bindegilde¹⁴⁾ paa en af Øerne i Fjorden sammen med min Kusines Mand; men uheldigvis blev han beruset, saa vi havde ondt ved over Is og Sne samt gennem et større Krat at naa hjem.

Om Foraaret fik jeg Hyre som 2. Styrmand med Brig »Najaden«, Kaptajn *I. Kallesen*. Den var paa 270 Tons og skulde lade med Stykgods til St. Croix. Vi havde ogsaa paa denne Rejse en Superkargo¹⁵⁾ med, som skulde forhandle Ladningen. Da vi saa kom ud i Skagerak, fik vi temmelig stiv Kuling, næsten Storm af Nordvest; men kunde vi blot klare Hirtshals og Jyl-

lands N.-V.-Pynt, saa havde vi gunstig Vind for Kanalen. Vi satte da stærk Sejlpres paa, og vi fik den ene Overhaling efter den anden, saa vi maatte holde os fast ved Tovværket. Jeg stod forskibs og fik en Styrtesø over mig, som slog mig i Læ ned mod Skandseklædningen, hvor jeg knækkede en Fylding; men Kroppen holdt. Lidt efter gik det en Matros ligesaa; han forslog sit ene Øje. 1ste Styrmand og jeg stod skiftevis til Rors, da det gjaldt om at holde til Vinden saa snært som mulig, og heller ikke maatte Sejlene slaa, da de saa var fløjne ud af Ligene. Jeg havde efter den Tid ikke Roret mere i de to Aar, jeg sejlede med Briggen. Efter 4 Timers Sejlads paa Livet løs slap vi klar af Pynten og naaede hurtigt Kanalen. Resten af Rejsen gik sin jævne Gang ved Med- og Modvind, Blæst og stille; men efter 6 Ugers Forløb naaede vi St. Croix, hvor vi lossede og atter indtog en Ladning Sukker og Rom til København. Men en skønne Dag, da 1ste Styrmand og jeg sad og drak Kaffe i Styrmands-Lukafet, trak det hurtigt op med Tordenvej, og et vældigt Lyn slog ned i Stortoppen og kastede Røjlestangen omtrent 100 Alen ind paa Land. Styrmanden og jeg saa ikke noget, da vi havde Solsejl over hele Skibet. Bødkeren kom imidlertid hurtig op af Lukafet, kridhvid i Ansigtet, og raabte, at Røjlestangen var falden. Lynet havde fortsat sin Vej ned langs Stormasten og overskaaret Merseskøderne som Sytraade, gik derfra ud i Pumpekassen, agterud og op af Skylygtet; men lige før sad Kaptajnen i en Sofa i Kakhytten, men gik ved Uvejret ind i sit Kammer og slap saaledes for at blive ramt, hvilket ellers let kunde være sket, da alle Luger og Døre vare aabne, saa der var Gennemtræk over hele Skibet. Et Held var det ogsaa, at Lynet ikke gik ned i Underlasten, hvor der laa flere Fade Rom, som let kunde været antændt; thi Folkene

sagde, at hele Lasten lignede et Ildhav i det Øjeblik, Lynet slog ned.

Da vi saa havde faaet Skaden udbedret og Ladning indtagen, gik Hjemturen til København. Men inden vi slap bort fra Øen, var den gule Feber lige ved at faa fat i mig. Jeg sad nemlig en Aftenstund paa Vagt-bænken, da jeg havde Ankervagt fra Kl. 8 til 10, og læste i mit vaade Tøj. Jeg mærkede da pludselig, at det blev galt fat med mig; jeg maatte straks søge Læge, men slap heldigvis med Skrækken, hvorimod der døde en Mand i Fuldriggeren, som jeg Aaret forud sejlede med. Rejsen til København gik heldig, og vi sejlede efter endt Losning derfra til Danzig for at lade med Tømmer til Flensborg.

I Vintertiden opholdt jeg mig saa hos Familien ved Flensborg, hvorpaa vi i Foraaret 1856 sejlede til Rusland for at laste Korn til London, hvorfra Turen gik til Archangel efter en Ladning paa 6000 Tdr. Havre, der trampedes sammen i Lasten af russiske Piger. Ladningen fik vi fra en Lægter eller »Struds«, som de kaldtes; men de 6000 Tdr. Havre lettede ikke meget paa den, der havde flere Ladninger inde. Lægterne huggedes den Gang op, naar de havde bragt deres Ladning ned, da det var alt for besværligt og bekosteligt at transportere dem tilbage ad Dvina til deres Udgangspunkt. Nu besørges den Trafik naturligvis ved Dampskib og er mere regelmæssig. Jeg sad for det meste, da vi ladede, og syede Sejl paa Dækket, og vi havde næsten vestindisk Varme; men da vi atter paa Hjemturen kom ud i Det hvide Hav, blev det saa bitterlig koldt, at vi gerne kunde haft to Par Vanter paa. Vi blev der prajet af en Kajak med to Jægere ombord. De havde ogsaa nogle Hunde med, som laa helt begravet i Tovender for at holde Varmen; men naar en Fugl var skudt, maatte de straks ud for at hente Byttet. Jægerne var — som andre uciviliserede Folk —

meget syge efter Brændevin, og de gav os gerne en halv Snes Fugle for en Flaske. Et Par Dage efter fik vi Medvind, og Rejsen til London gik forholdsvis hurtig. Herfra lastede vi til Stettin med Guano, og derfra til Fensborg med Egetømmer til det derværende Skibsværft, som allerede den Gang var ret betydende. Inden vi imidlertid naaede ud af Stettiner-Haff, blev vi indefrossen og begyndte Aftaklingen; men pludselig slog Vejret om til Tø, hvorfor vi atter hurtig fik tiltaklet og begav os kort før Juleaften til Søs, hvor vi maatte spise vor Julegrød og Grisesteg. Vi havde nemlig selv nogle sorte Grise ombord, og deraf slagtede jeg en Gang imellem og lavede sort Suppe af Blodet. Derved fik jeg en vis Færdighed i Slagtning, som jeg siden fortsatte med og har saaledes været ikke saa faa Folk til Tjeneste. Efter en god Rejse til Flensborg blev jeg afmønstret og kom hjem til Nytaar. I de to sidste Aar havde jeg det ogsaa forholdsvis godt, da jeg ikke behøvede at arbejde uden ved enkelte Lejligheder, naar vi lossede og ladede; men i Søen skulde jeg forestaa Kaptajns Vagt, da han gerne blev liggende i Køjen, undtagen naar vi havde Storm, eller Farvandet var fuldt af Sejlere. Var Vejret godt, kunde jeg røge min Pibe, da der var Folk nok baade til at passe Ror og Sejlene samt til at holde Udkig; men om Dagen skulde jeg dog som Proviantforvalter efterse vore Forraad og uddele Rationerne til Mandskabet.

Efter at have faaet udleveret mit Styrmandspatent tog jeg i Vinterens Løb til Fanø og fik for den følgende Sommer Hyre som Styrmand med Skonnert »Kjerstine Margrethe«, Skipper *I. S. Abrahamsen* af Fanø. Jeg sejlede med ham i tre Aar og gjorde forskellige Rejser paa Nord- og Østersøen. Det sidste Aar var vi ogsaa en Tur i Middelhavet, og da var min Broder med som Matros, efter at han i henved 4 Aar havde været borte fra Hjemmet og sejlet fra Hamborg

paa længere Rejser. Vi lastede Havre i Helsingborg for at sejle til Genua i Middelhavet, hvor der ophobedes store Forraad til Frankrigs og Italiens Kamp mod Østerrige. Vi havde kun 44 Dags-Rejse til Bestemmelsesstedet. Skibet, der kun var paa 88 Tons, var rigtignok temmelig lille til en slig Fart; men med lidt Held mente Skipperen nok, det gik. Fra Genua, hvor der var vældigt Liv i Anledning af Krigen, gik vi til Vestkysten af Sicilien for at laste en Del Svovl og derfra til Messina for at komplettere Ladningen med Stykgods til Bremen. Men Hjemreisen herfra var yderst besværlig og tog ikke mindre end 80 Dage, hvoraf næsten Halvdelen i Middelhavet, hvor vi for Modvind og Modstrøm krydsede fra den ene Side til den anden uden at gøre Fremgang, hvilket ogsaa for en Del hidrørte fra, at Skibet var blevet saa overgroet med Skaldyr i Bunden, at vi næsten ikke kom af Stedet og havde ondt ved at manøvrere.

Endelig naaede vi dog gennem Gibraltar Strædet, hvor vi paa Grund af vor elendige Forfatning nær var bleven oversejlet af en Fuldrigger; men heldigvis opdagede den os i Tide og drejede af. Vi tænkte saa smaat paa at søge ind i en portugisisk Havn; thi Skipperen var syg og laa næsten hele Tiden i Køjen, saa jeg kun havde min Broder at stole paa, idet Besætningen foruden os bestod af et Par unge Læsø-Drenge, der endnu ikke havde meget Kendskab til Søvæsenet. Dertil kom, at vort Drikkevand var fordærvet og kun kunde bruges kogt, Provianten gik ad og var af lignende Beskaffenhed som Vandet. Imidlertid fik vi under Vindstille lavet en Art Skraber og Baaden sat ud. Det lykkedes os derved at faa Bunden saa meget rensat, at vi atter kunde styre og opnaa større Fart. Dertil kom, at vi opfiskede en stor Bjælke, som rigtignok var mør, men dog nok kunde brænde. Det bedste var imidlertid, at der i dens Følge var en Mængde større

Fisk, hvoraf vi fangede en Del, som vi saltede. I Begyndelsen tog vi varsomt til dem, da vi var bange for, at de var forgiftede, men Frygten viste sig heldigvis ugrundet. Vi fortsatte altsaa Rejsen gennem Kanalen; men da vi kom ud i Nordsøen, begyndte det at fryse, og da vi næppe efter den lange Rejse og den megen Modgang havde et helt Sejl, maatte vi jævnlig slaa et fra for at reparere, hvilket var et drøjt Arbejde, da de som oftest vare stivfrosne. Kaptajnen var nu efterhaanden bleven bedre og kunde deltage i Navigeringen; men jeg erindrer her en lille Hændelse, som næppe taler til min Ære. Da han laa syg i Køjen, ønskede han sig et Stykke Lakrits. Vi havde flere Kister deraf ombord, og jeg gik da ned i Lasten med et Tællelys for at hente det. Jeg maatte krybe paa Hænder og Fødder for at naa Kisten; men uheldigvis tabte jeg derved noget af Lyset, og øjeblikkelig gik der Ild i Svovlet, som slog en høj Flamme. Jeg øjnede straks Faren og kastede mig over Flammen, inden den bredte sig, og fik den slukket. Jeg omtalte slet ikke Sagen, men fandt heldigvis Kassen og tilfredsstillede Skipperens Lyst. Endelig naaede vi saa vort Bestemmelsessted og fik udlosset, hvorpaa Rejsen gik hjemad med Dagvogn gennem Hannover.

Vejene var fulde af Is og Sne, og det kneb for Hestene at slæbe os frem, hvorfor Kusken ved en Bakkestigning bad os staa af, hvilket vi gerne gjorde for at faa lidt Varme i Fødderne. Da vi saa atter var komne op, stødte Vognen pludselig mod en Vejsten, hvorved jeg, der sad ved Kusken, faldt ned paa Vognstangen og fik et Ben forslaaet; men værre gik det en tysk Matros, som sad ved Siden af mig, idet han blev slynget ud af Vognen og nær havde brækket Halsen. Vi naaede saa gennem Hamborg, hvor vi opholdt os et Par Dage, hjem til Juletid. Min Fader, der nu sad i ret gode Kaar, bragte da atter Spørgsmaalet paa Bane,

om min Broder ikke nu efter den ret uheldige Rejse havde faaet nok af Søen og kunde ønske sig paa et Seminarium. Men han havde stadig ingen Lyst til at være Børneopdrager og mente sig desuden for gammel til i sit 22. Aar at forandre Levevej, hvorimod han syntes snarest mulig at burde tage Styrmands-eksamen. Imidlertid fortsattes Underhandlingerne, og de endte med, at han kom til at læse nogle Timer i Børsmose Skole og tog senere et Par Maaneder til sin gamle Lærer *Knudsen*¹⁶⁾ i Limskov ved Vejle for at faa opfrisket sin Børnelærdom. Derfra tog han i Sommeren 1860 til Lyngby, hvor han trods sin mangelfulde Forberedelse af 76 Præparander blev Nr. 6 og vedligeholdte denne Plads hele Seminarietiden igennem.

Jeg maa nu gaa et Par Aar tilbage i Tiden. Efter at jeg nemlig i 1858 havde gjort min anden Rejse til Vestindien, og efter at jeg havde erhvervet mig Borgerskab og Skippercertifikat, syntes min Forlovede¹⁷⁾ og jeg, at Tiden nu maatte være inde til at gifte os, da vi alt havde været forlovet i 7 Aar. — Vi holdt altsaa Bryllup den 13de Marts, og her begynder altsaa

min Manddom.

Hvedebrødsdagene varede imidlertid kun kort; thi 8 Dage efter maatte jeg atter til Søs, men havde forinden lejet en lille Lejlighed til min Hustru hos min gamle Lærer *Bruun* i Oxbøl for 8 Kr. et Aar, hvilket da var til at overkomme. Efter vel overstaaet Sommerrejse og Skibet var lagt i Vinterleje i Horsens, tog jeg hjem nogle Dage ind i det ny Aar og var da bleven Fader til en Søn, som derefter var bleven hjemmedøbt, men ved min Ankomst fremstillet i Kirken af Generalinde *Bahnson*, en Datter af Pastor *Lundsten*,¹⁸⁾ medens et Par af hendes yngre Søstre stod Faddere; thi min Kone stod højt hos Præstens, og hans Frue smyk-

kede hende paa vor Bryllupsdag. At vi maatte gøre Gilde for et saa fint og elskværdigt Selskab, siger sig selv. Vi boede et Par Aar hos Bruun, saa tog min Kone med Drengen hjem til mine Forældre; men de kunde ikke rigtig med hinanden, og saa lejede jeg et lille Hus til hende i Vrøgum, hendes Fødeby, hvor vi saa atter boede i 2 Aar. Jeg sejlede imidlertid vedblivende til Søs om Sommeren; men min gamle Skonnert var, efter at Abrahamsen havde forladt den, forsvunden med Mand og Mus. Jeg fik da i 1860 Hyre med en anden Skonnert »Rebække Abrahamsen«, Skipper *J. S. Nørby*, som var en Svoger til førnævnte. Han gik stadig under Navnet »Jørgen Uglspil«; men jeg har aldrig mærket Uglspilstreger hos ham; thi han var en stor Hare, hvilket rimeligvis kom af, at han engang i Kattegat havde sejlet Skonnerten paa Siden. — Jeg gjorde med ham tre Rejser paa England og lagde tidlig om Efteraaret op i Roskilde, hvorfra jeg tog hjem og fremstillede mig paa Sessionen for at blive udtagen som Maanedsløjtnant, hvilket Officererne paa Sessionen imidlertid fraraadede mig. Jeg tog saa Hyre med en Skonnert fra Hobro, Skipper *P. S. Svarrer* fra Fanø. Med ham sejlede jeg to Somre og gjorde 6 Rejser paa Havne i Nord- og Østersøen. De forløb alle ret normal undtagen den sidste, som var meget langvarig og trist. Vi havde lastet Kul i Newcastle og skulde til Aarhus. Lige straks, da vi afsejlede, fik vi Topsejlskøderne uklar, og saa skulde Letmatrosen op for at klare dem. Han gik ud paa Underraaen og holdt fast i Toplenterne; men det havde frosset, saa Raaen var glat, og da han ikke holdt tilstrækkelig fast, faldt han og strittede ud med Arme og Ben til alle Sider som Vingerne paa en Vejrmølle. Han faldt imidlertid saa heldig, at han fik Fødfæste mellem Fokkemasten og Skonnertsejlet, og der sad han nok saa majestætisk og

slap med en Skramme paa den ene Haand. Var han gaaet til Dæks, havde han rimeligvis slaaet sig ihjel.

Efter et Par Dages Sejlads fik vi med sydlig Vind Kap Lindesnæs¹⁹⁾ i Sigte; men derefter gik Vinden om i Sydøst med Storm og Snetykning, saa vi knap kunde se Klyverbommen. Vi laa da underdrejet med klodsrebet Storsejl, men havde Talje paa Bommen, for at den ikke skulde gaa i Stykker. Søen gik høj, og vi fik af og til en Braadsø over, som fyldte Dækket, og vi maatte ned i Læ i Vand til Bæltstedet for at aabne Portene, da Spygattene ikke kunde trække meget, Skibet var haardt lastet og laa da hen som et dødt Vrag med alt paa Dækket løsslaaet, saa var der kommet en Sejler mod os, kunde vi ikke have afværget en Ulykke, hvilket iøvrigt let kunde være sket, da vi om Morgenen derpaa talte 14 Sejlere i vor Nærhed. Under disse Omstændigheder drev vi langt mod Nord; men omsider bedagede Vinden sig og gik mere vestlig, saa vi atter kunde begynde at stavre hjemad, og saa naede vi langt om længe ind til Frederikshavn, hvor vi hørte, at Skibe, som Dagen efter os var gaaet fra Kulpladserne, havde naaet den jyske Kyst paa 3 Dage og der havde holdt den gaende under Stormen. Vort Bestemmelsessted naede vi Juleaften og lignede da fuldstændig en Havarist, idet alt Opstaaende var ramponeret, Sejl og Tovværk hang i Laser, medens Skroget, der var pyntet og pudset ved Afsejlingen fra Newcastle, nu efter 28 Dages Omtumlen næsten lignede et opfisket Vrag. Men da vi havde naaet Bolværket i Aarhus Havn, sprang Skipperen øjeblikkelig i Land for at hente Kød, og saa spiste vi Steg og Risengrød, en Herreret i Forhold til, hvad vi havde været vant til under den lange Rejse, hvorpaa vi kun daarlig var belavet, da vi sejlede fra England. Da vi havde losset, skulde jeg have været af Sted med Skibet igen, idet Skipperen vilde hjem, men heldigvis var der

ingen Fragt at faa, og saa lagde vi Fartøjet i Vinterleje og tog alle hjem. Nogle Aar senere forliste det med Mand og Mus paa Skagens Rev, uden at der kunde ydes nogen Hjælp.

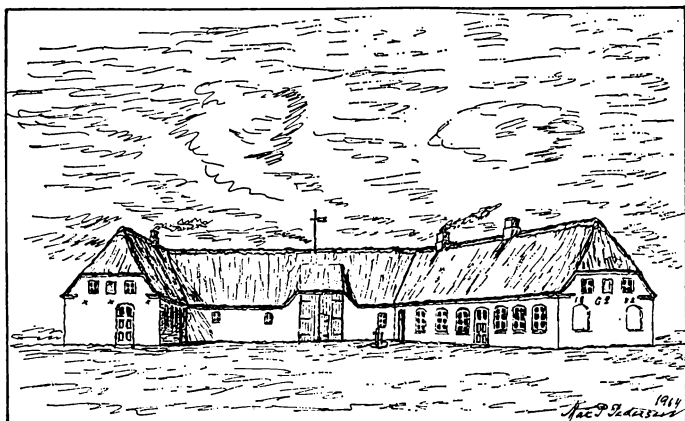
Med ovennævnte Rejse, da jeg lige stod paa Nippet til at blive Skibsfører, var det forbi med min Søfart, og jeg lagde mig derefter for Anker i et mere roligt Farvand hos min Hustru, der efterhaanden var bleven ked af at være ene med vor lille Dreng. — Mine Forældre var nu nemlig blevene trætte af Bondelivet og ønskede, at vi skulde overtage Ejendommen, hvilket jeg dog senere fortrød, da Overtagelsesvilkaarene var ret strænge, og jeg ikke havde Spor af Forstand paa Landvæsen. Købesummen var rigtignok kun 600 Kr., men Bygningerne vare forfaldne, og Besætningen bestod kun af 3 Køer, en Trækstud og en gammel Vogn med tilsvarende Plov og Harve. Desuden skulde jeg udrede Aftægt til Værdi 300 Kr. aarlig og sætte mine Forældre Aftægtsbolig. Vi kom dertil med 3000 Kr., men da vi havde klaret alt, var Kapitalen svunden ind til 2100 Kr. Imidlertid tog vi fat af bedste Evne. Det første Aar fik vi en ny Lade opstillet, da den gamle kun var 7 Al. bred og ikke højere, end man kunde naa Hanebjælkerne ved at række Armene i Vejret, og Murene af Bindingsværk. Tømmeret til den ny Lade huggede jeg selv til og havde kun et Par Haandværkere til at hjælpe mig ved Ydermurene og rejse Spærene. Tækning m. V. kunde jeg godt selv besørge, idet jeg ved Tækning af Aftægtshuset havde en Tækkemand, der fik 2 Kr. og 8 à 10 Kaffepunsche; men de var jo vel udgivne, da jeg senere ikke alene har besørget min egen Tækning, men mange andres med. — Under Krigen i 1864 lod jeg mig leje til at fiske for en ung Mand, som skulde til Orlogs, og fik 56 Kr. i Løn for 3 Mdr. paa egen Kost; men ved Siden heraf kunde jeg nok passe min egen Bedrift, da vi

endnu kun havde ca. 14 Tdr. Land Ager og Eng foruden Hede med tilsvarende Besætning.

Et Par Aar senere endevendte jeg Stuehuset og fik det gamle Bindingsværk revet ned og Grundmur i Stedet; desuden fik jeg Stalden mere bekvem indrettet, saa vi fra Stuerne kunde gaa lige ud i den og hente Foderet fra Laden i Modsætning til før, da vi skulde over Gaarden dermed, og samtidig forøgede vi Besætningen med en Ko og en eller et Par smaa Stude, saa nu gik Befordringen efter god vestjysk Husmandsmåner. Vi kunde imidlertid ikke avle tilstrækkeligt Foder paa vor egen magre Jord, men maatte ty til Filsø, hvor Proprietær *Tranberg* havde begyndt at ud-tørre.²⁰⁾ Men Bjergningen var overordentlig besværlig, da Høet for en Del skulde bæres i Land, og et enkelt Aar, da jeg betalte henved 200 Kr. i Høleje, maatte jeg bære 17 Læs Hø paa mine Skuldre, et Arbejde, der tog paa Kræfterne, idet min Hustru, som aldrig havde været stærk af Helbred, havde nok i at passe Kreaturerne og Husgerningen, hvorhos vor lille Søn heller ikke endnu kunde være mig til videre Nytte. Desværre tog min Hustrus Svaghed til med Aarene, saa hun slet ikke kunde andet end styre Huset, hvad hun da ogsaa gjorde til Punkt og Prikke, den ene Dag som den anden, indtil hendes Nervesvaghed tog saaledes Overhaand, at hun blev helt menneskesky og ikke vidste, hvor vi skulde faa Føden fra, skønt vi arbejdede os godt fremad, fik større Besætning, bl. a. et Par smaa Heste, og Jorderne bedre opdyrkede. Samtidig fik jeg alle de Tillidsposter, som haves i en lille Bondeby, hvilket ogsaa tog mig en Del Tid. Jeg blev saaledes valgt ind i Sandflugtskommissionen som kommunalt Medlem i Henhold til den nylig vedtagne Lov om Sandflugtens Dæmpning, en Post jeg bestyrede i 24 Aar uden Vederlag; jeg havde dog bl. a. den Tilfredsstillelse at opsnappe ikke mindre end 140 Faar,

som græssede paa fredet Territorium og tilhørte Proprietær *Tranberg*. Den Bedrift indbragte Aal fri Fatigkasse 115 Kr.

I Halvfjerserne fik vi oprettet et Bjergelav i Grærup og Vejrs, hvorved jeg blev Forbjerger for Grærup, og hvorved jeg ikke tjente saa lidt, da Strandinger i den Tid var ret hyppige paa Kysten. Der inddrev saaledes et stort norsk Skib, lastet med Planker, som i Løbet af 14 Dage indbragte mig 140 Kr. Senere strandede atter en norsk Brig, ladet med Kork, hvilket ikke indbragte meget, da Ladningen ikke havde saa stor Værdi. Nogle Aar efter sank en prøjsisk Brig paa 4 Favne Vand herud for Kysten. Den var lastet med Kul og sprungen læk i Søen, hvorfor Kaptajnen ikke saa anden Udvej end snarest muligt søge Land, men naaede ikke saavidt. Et rent Under var det, at Mandskabet blev bjerget, da Ulykken skete i Februar Maa-ned med Vinter og Snetykning. Vor Post kom fra Børsmose og opdagede det sunkne Skib fra et højt Punkt. Der blev straks travlt med at faa en Baad ud, som laa paa Stranden, og det lykkedes os heldigvis at bjerge Besætningen, som var tyet op i Rigningen, i en meget forkommen Tilstand, saa den vilde ikke have holdt ud Natten over. For denne Daad fik vi en Belønning af den prøjsiske Regering paa 200 Mark. Senere bjergede vi lidt af Rigningen, men Fartøjet blev ellers hurtigt slaaet i Stykker af det oprørte Hav. 1882 den 4. August strandede her ud for Grærup en norsk Brig med Salt som Ballast. Den laa med Bredsiden mod Land, Søerne slog stadig over, og Mandskabet var i den største Fare. Vi vilde, trods det oprørte Hav, gøre et Forsøg paa at bjerge dem med en af vore dygtige Søbaade. Flere Gange blev vi slaaet tilbage, men omsider lykkedes det os dog at naa ud paa Siden af den og faa Mandskabet ombord. — Imidlertid var Sagen ikke hermed klar; thi den stærke Strøm, der

Ejendommen i Grærup, tegnet efter Hukommelsen af Max Pedersen, en Sønesøn af Gunde Pedersen. Bygningen til venstre rummer Aftægtslejligheden.

gik langs Land, og de taarnhøje Bølger kunde let have tilintetgjort os selv i Havstokken, saa meget mere som Baaden nu havde 17 Mand ombord. Ikke destomindre kronedes vort Arbejde omsider med Held, og den norske Regering gav os derfor en Belønning paa 200 norske Daler. Vi fik heller ikke stort mere ud deraf, da der ikke bjergedes andet end Rigningen, hvorimod Skroget borede sig ned i Sandet og ligger der endnu. Min Hustru var stadig bleven daarligere og fik til sidst Lungesygge og døde St. Hansdag 1880 49 Aar gammel. Jeg var imidlertid ogsaa bleven Ligsynsmand, en Bestilling jeg har varetaget i 20 Aar, men jeg maa erkende, at hun var den daarligste af alle de Lig, jeg har synet, da hun kun var et Skelet.

I Halvfjerserne blev jeg ogsaa Medlem af Sogne- raadet og i 1881, da en af Strandfogderne søgte sin Afsked, tillige Strandfoged, en Bestilling som jeg har røgtet i 30 Aar nu til April, til hvilken Tid jeg som 80-aarig agter at takke af. Dog bliver det vel næppe i Naade og med Pension; men jeg har dog haft den

Tilfredsstillelse at kunne føje 4 Gange Fogder til mine Bestillinger, nemlig Strandfoged, Klitfoged, Brandfoged og Snefoged, et vistnok ret enestaaende Tilfælde. Desuden har jeg været Repræsentant for Brandforsikringen for Løsøre i mange Aar m. V.

Da min Hustru døde, kom min Søn, som var bleven gift med Gaardejer Kr. Gravesens Datter i Houstrup, hjem, for at hun kunde forestaa Husholdningen, medens han dels hjalp mig og dels søgte Arbejde andet Steds, særlig ved Fiskeri fra Esbjerg og i Aal Plantage, som da blev anlagt. Vi byggede ogsaa i den Tid et nyt Stuehus, 11 Fag og 11 Al. vid. I 1885 døde min Moder uden længere forudgaaende Sygdom, og min Fader fik saa Føden hos os i Stedet for Aftægt. I den Tid min Søn og Sønnekone var hos mig, havde jeg et Uheld, som nær havde kostet mig Livet. Jeg havde nemlig bundet nogle Underhanebjælker op for at lade Foder paa. De vare desuden fastgjorte til Spærtræerne, saa jeg kunde ikke se, at der var noget i Vejen; men en skønne Dag, da min Svigerinde og jeg ladede Foder deroppe, faldt jeg tillige med hele Herligheden ned paa Logulvet, besvimed og maatte i et Lagen bæres ind i Seng. Der blev straks sendt Bud til Lægen. Han mente dog ikke, der var sket noget Brud; men jeg henlaa nu i 8 Dage og kunde hverken røre Haand eller Fod. De fik mig da paa en Vogn og kørt til en anden Læge i Varde, der undersøgte mig meget grundig, trods Smerten derved, og han konstaterede da, at jeg havde faaet en Nerverystelse; men ved hans Kur kom jeg mig efterhaanden, skønt jeg i hele 6 Uger maatte gaa ved Krykke og Stok. I 1890 flyttede min Søn til en lille Ejendom i Vejrs, da vi kunde indse, at Ejendommen var lovlige lille til saa stor en Husstand, og det heller ikke altid er heldigt at sidde saa mange Generationer ved et Bord; men omtrent samtidig døde min gamle Fader i sit 84de Aar, stille og rolig, efter at

have skrantet lidt et Par Maaneder. Paa sine gamle Dage, da Tiden ellers blev ham lang, havde han lagt sig efter at lave Træskeer, som han selv forhandlede rundt blandt Bønderne i Omegnen, og som efter hans eget Regnskab indbragte ham 1500 Kr. Netto foruden Føden og mange Fornøjelser blandt sine Standsfæller, hvoraf han var meget vel lidt, og hvem han kunde give levende Skildringer af sit Soldaterliv under Frederik den 6te ved Kyradsernerne i Horsens og meget andet.

I 1892 fik jeg atter Byggefeber, idet jeg rev 17 Fag godt Hus ned og byggede 18 Fag 12 Al. vid i Stedet, hvoriblandt min egen Lejlighed. I de Aar min Søn og Sønnekone var hjemme fra, maatte jeg leje en Husholderske og et Par Rollinger til at passe Kreaturerne m. V., og saa skete det, at hun stod mig an, og jeg kunde have Lyst at gifte mig med hende; men det var der ogsaa en anden, som havde, saa jeg kom bagefter, og nu har jeg været Enkemand i 32 Aar. — Efter at de havde været borte i 6 Aar, følte jeg Trang til at blive fri for Sliddet, og saa overtog de Ejendommen, som imidlertid var bleven meget forbedret, idet Bygningerne som sagt var nye, og jeg havde købt Jord for ca. 2000 Kr. Købesummen var 3500 Kr. foruden lidt Aftægt, saa de fik den ikke for dyr, især da Besætningen ogsaa var bleven meget forbedret.

Dermed begynder saa mit Livs sidste Afsnit,

min Alderdom,

den jeg for mit Udkommes Vedkommende kunde imødesee med Ro, da jeg ikke havde videre Gæld paa Gaarden, idet jeg aldrig har sat mig i Bekostning uden at være klar over, at jeg kunde betale; thi Renter har alle Dage været mig en Pest, og jeg har langt hellere arbejdet for mig selv end for Renterne. Saaledes synes Tendensen imidlertid ikke nu at være i Almindelighed

hos vore Landboere, idet mange prioriterer deres Ejen-
domme lige til Skorstenen. Med de gode Tider kan
det maaske gaa; men kommer der et Tilbageslag, vil
det se trist ud for mange. Vi har Eksempler nok i den
Retning fra gammel Tid, og jeg skal saaledes blot
nævne, at min Bedstefader i Sønderjylland ejede en
stor Gaard og stod sig ret godt ved den; han byggede
sig da et nyt Stuehus og stiftede nogen Gæld; men
samtidig faldt Priserne, saa han kun kunde faa 15 Kr.
for en god Ko, og saa var han færdig med det samme,
idet han maatte sælge Gaarden og næppe reddede saa
meget, at han kunde leve af det i Fremtiden; men hvad
der er sket før, kan selvfølgelig let ske igen.

Efter at jeg var bleven Aftægtsmand, lagde jeg dog
ikke Hænderne i Skødet; thi mit Helbred har stedse
været godt, og jeg har alle Dage følt stor Virksom-
hedstrang; jeg kan saaledes som den gamle Skibskok
baade koge, bage og vaske til eget Behov, ligesom jeg
af min Hustru i sin Tid lærte noget af Skrædder- og
Væverprofessionen og kan saaledes uden stor Udgift
holde min Garderobe i Orden. — Men alt dette giver
mig dog ikke videre Mønt paa Lommen, og Renten af
de 3500 Kr. m. V. vilde i Længden blive lidt nok at
leve af, især dersom jeg skulde blive nødt til at have
en Husholder. Jeg har da ogsaa paa mine gamle Dage
slaaet mig paa Maler-, Snedker- og Skibsbygnings-
kunsten, som jeg heller ikke var ukendt med fra min
Sømandstid. Som Maler faar jeg 1 Kr. om Dagen og
en god Forplejning hos Bønderne, der er meget glade
ved mig, da det bliver dem billigt, og jeg kan faa langt
mere Arbejde, end jeg kan overkomme. Om Vinteren
laver jeg Sengesteder med Fjeder- og andre Madratser,
udpolstrer Sofaer og Agestole og har endog drevet det
til at forfærdige en hel Chaisalongue, som bliver rost
meget; desuden er jeg Sejlmager og Bødker, hvilket
jeg ogsaa har lært som Sømand, og endelig gaar jeg

ofte Kvinderne til Haande med at lave og reparere et eller andet, hvilket indbringer mig mangan gemytlig Passiar og en god Kop Kaffe, som stedse har været min Livdrik, samt af og til tillige et lille Slag Kort, som jeg sætter megen Pris paa, naar det kun drejer sig om nogle faa Øre. Min kæreste Beskæftigelse er dog Skibsbyggeriet, saa jeg næsten opkøber alle de Baade, som er strandede her paa Kysten, reparerer dem og sælger dem senere enten til Fiskeri eller Lystsejlads. Ogsaa min Broder har noget Talent i den Retning; thi da han var bleven ansat som Lærer i Varde, benyttede han sin Fritid til at lave og delvis tilrigge en stor Fregat paa 24 Kanoner. Men da han saa senere tillige blev Redaktør, fik Kone og Børn, havde han andet at tænke paa, hvorfor jeg maatte fuldende Tiltaklingen, og saa skænkede vi Fregatten til Aal Kirke, hvor den efter en større Restauration sidste Aar tager sig smuk ud og bliver meget paaskønnet, da den er det eneste Skib, Kirken ejer. Senere har jeg lavet en lille Brig til Kapellet i Børsmose, dens Rigning er udelukkende af Metal og kostede mig meget Arbejde. Endvidere har jeg lavet en Brig til Mosevraa Kirke, hvorfor jeg har faaet 25 Kr., og endelig har jeg lavet en Efterligning af Fuldriggeren »Urania« fra Flensborg, hvormed jeg selv har sejlet; den indbragte mig første Præmie i Husflidsudstillingen her for nogle Aar siden og er indlemmet i Husflidssamlingen.

Endnu skal jeg berøre, at jeg paa mine gamle Dage sammen med Kaptajn *Bloch* i Kjærgaard og *N. S. Ad-sersen* i Børsmose har lagt et betydeligt Arbejde ind paa at skaffe Vestkystboerne her et Kapel i Børsmose, da vi havde alt for langt til Kirken i Aal. Kaptajn *Bloch* var Sjælen i Bestyrelsen, og hans ihærdige Arbejde for at skaffe os et Statstilskud paa 10.000 Kr. og hans Omsorg for, at Kapellet ogsaa i arkitektonisk Henseende kunde blive tidssvarende, er bleven meget

paaskønnet af Beboerne og indbragte ham ogsaa en Erkendtlighedsgave, da Kapellet i 1901 stod færdigt. Det kostede iøvrigt hver Beboer kun 50 Kr., som de aftjente ved Kørsels- og andet Arbejde ved Bygningen, som nu rager højt op i Omgivelserne og er en Pryd for vor tarvelige Egn. Forøvrigt er de kirkelige Forhold i Sognet slet ikke heldige, hvortil jeg dog ikke her skal angive nogen Grund, men kun bemærke, at en Del af Beboerne holder paa Sognepræsten, medens Resten har sluttet sig sammen i en Valgmenighed om en Præst, som de er meget glade for.

I 1906 solgte min Søn saa atter Ejendommen her til en Mejerist for 7000 Kr. foruden en Del Besætning, som han selv forbeholdt sig. Han havde i Forvejen solgt en Klitlod til Beplantning af Staten for 1600 Kr. Mejeristen havde tænkt at faa et Mejeri oprettet i Kystbyerne; men Spekulationen mislykkedes, og saa solgte han atter Ejendommen til en Smørgrosserer i København for 13,000 Kr., medens han selv købte sig et Mejeri i Aalestrup. Grosserereren gik imidlertid fallit, og da Ejendommen i Mellemtiden havde lidt en Del, solgte en vardensisk Sagfører den til den nuværende Ejer *Jacob Christensen*, som er gift med en af mine gamle Husholdere. De ere meget flinke imod mig og ville forhaabentlig blive ved dermed til min sidste Stund.

Men idet jeg nu slutter denne tarvelige Beretning, som det dog maaske kunde interessere en og anden at læse, sker det med en dybtfølt Tak til Gud for al hans Naade imod mig til denne Dag og med Bøn om, at han ogsaa vil staa mig bi til det sidste, ligesom jeg her bringer min talrige Slægt- og Vennekreds, særlig mine nuværende Husejere, min bedste Tak for Venlighed og Velvillie igennem de mange Aar.

NOTER

1. Jævnfør Torben Klinting: Fiskerne ved Nymindegab, 1927.
2. En af de nordfrisiske Øer.
3. Broderen var Niels Pedersen Kjelst, født 28. Nov. 1838, død 5. Aug. 1928, han fo'r i sin Ungdom til Søs, tog senere Lærereksamen fra Lyngby, blev 1866 ansat ved Varde Skole, gennem mange Aar var han tillige Redaktør af Byens Højreavis. Han var en Kampens Mand, der med Dygtighed og godt Humør kæmpede for Højres Sag overalt, hvor Lejlighed gaves. Han var By- og Egnspatriot om en Hals, sad 12 Aar i Byraadet og gjorde endog sin Indflydelse gældende længe efter, han var gaaet af. Til sine sidste Aar var han Havnefoged.
4. Gunde Gundesen, 1813-94, gift med Maren Sørensdatter, 1812-92, fortsatte i nogle Aar Faderens Undervisning af døvstumme. Om G. G. og Hustru skrev en Søn til deres Guldbryllup:

»Vel ofte deres Skaal
ej stod med toppet Maal
af det, som denne Verdens Ager bringer,
dog fik de altid nok
til sig og al den Flok,
der vokste op i Ly af deres Vinger.«
5. »Denne sjældne Mand har i 22 Aar virket som Lærer i Kjelst Skole og virket stedse med ufortrøden Iver og heldig Fremgang til Ungdommens Oplysning«, skrev Sognepræsten om ham.
6. Jacob Christensen (Husted), født i Vrøgum 1820, Søn af Gaardmand Chr. Husted. Det maa være sidst i Trediveerne, han underviste Gunde Pedersen, og da havde han ikke Eksamen, den fik han først fra Lyngby 1843, hvorefter han s. A. blev kaldet som Lærer i Børsmose. Han blev Lærer i S. Feldin 1851 og var det til sin Død Skærtorsdag 1879.
7. Peder Pedersen Bruun, gift med Regine Susanne Vilhelmine Stockholm.
8. Det var Sandorm (*Arenicola marina*), der gravedes op paa Vaderne under Ebbe, naar Vandet var faldet i 2-3 Timer, ogsaa mange Kvinder gik i »Grøut«. Man skulde have 800-1200 Orm til 2 à 3 Bakker. Nogle bar Ormene hjem i 1 eller 2 Spande, andre i en Kasse paa Ryggen, da man gerne vilde

- have en Kæp i Haanden. Faa Aar efter fandt man dog, det var for langt at gaa fra de nordlige Fiskerlejer Vejers, Grærup og Børsrose, og man lejede Folk i Ho til at grave og en Mand, »Ormekongen«, til i en stor Rygkasse at bære alle Ormene til et Baadelag.
9. Fanø havde i det 19. Aarh. en meget betydelig Sejlads, dens Skibe byggedes større og større. 1859 havde Fanø den største Flaade næst efter København. Omk. 1896 indtraadte en voldsom Nedgangsperiode.
  10. I Sønderho trak man Skibene paa Land om Vinteren, i Nordby laa de over i »Loen«. Galeasen bar Navnet »Familiens«, Skipperen Lille Hans var H. N. Petersen.
  11. Et Bindebrev var kunstig udskåret og malet, undertiden med Gaader, undertiden med mange Knuder. Kunde man ikke løse dem, skulde man gøre et Bindegilde. Efter dette fik man et smukt Bindebrev til Indramning, hvis ikke det først afgivne var smukt nok.
  12. De solgtes under Navnet Flensborgøsters, selv om de var skrabet paa Bankerne, i Virkeligheden Dybene, ved Vesterhavsøerne.
  13. St. Croix i Vestindien tilhørte dengang Danmark. Fuldriggen hed »Urania«, Kaptajn P. Pedersen, Flensborg.
  14. Se Note 11.
  15. En Supercargo er den, der under Sørejsen paa Ejerens Vegne fører Tilsyn med Godset og forestaar Salget af det paa Bestemmelsesstedet, Funktioner, der nu er overtaget af Kaptajnen og Konnossementsordninger.
  16. F. Knudsen, født 4. Feb. 1823, dim. Jelling 1847.
  17. Maren Jensdatter, født 30. Juli 1830 i Vrøgum, død 20. Juni 1880. Hun var Datter af Gaardmand Jens Andersen og Hustru Lene Nielsdatter, Vrøgum.
  18. Petrus Lundsteen, født i Helsingør 18. Nov. 1803, Søn af Klejnsmed Daniel L., blev cand. theol. 1833, Præst i Vorgod 1837, i Aal 1849, 1853 Landstingsmand, død 29. Aug. 1861. 1837 gift med Kristiane Marie Elisabeth Hansen, Datter af Møller H. i Ørkels ved Svendborg.
  19. Sydspidsen af Norge. Skonnerten hed »Sofia«.
  20. 1848 købte Godsejerne Tranberg, Lønborggaard, og Knudsen, Trøjborg, Henne Mølle med Opstemningsretten for Fiilsoomraadet. Udtørringen begyndte 1849, da Stemmeværket blev nedlagt efter en Landvæsenskommissions Kendelse, der tilkendte de øvrige Lodsejere et Areal paa 300 Alen fra den daværende Søbred ud i Søen.

*Historisk Samfund for Ribe Amts
Småskrifter:*

- Nr. 1. H. K. Kristensen: Lille vejledning i læsning af gotisk skrift. 2. oplag 1963. 3,50 kr.
- Nr. 2. P. Friis og H. K. Kristensen: Chr. Lyngbos vestjyske billeder i udvalg. 2. oplag 1963. 8,00 kr.
- Nr. 3. Gunde Pedersen: En Styrmands Selvbiografi. 1964. 7,50 kr.

K. ROSENDAHL AKTS. ESBJERG